

The Project Gutenberg eBook of Ruukin jaloissa, by August Bernhard Mäkelä

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Ruukin jaloissa

Author: August Bernhard Mäkelä

Release date: December 21, 2013 [EBook #44482]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RUUKIN JALOISSA ***

Produced by Tapio Riikonen

RUUKIN JALOISSA

Kirj.

A. B. Mäkelä

Kuopion Uusi Kirjapaino, 1896.

HENKILÖT:

Antero Vallas, tehtaanomistaja.

Elsa, hänen rouvansa.

Aino, Elsan sisar.

Vilho Palokas, insinööri, Anteron sisarenpoika.

Alpo Leiniö, konttoristi.

Martta Sikiö, emännöitsijä, hänen äitinsä.

Vallinkorva, Jaakko Matinpoika, talollinen.

Kaisa Antintytär, hänen vaimonsa.

Lyyli, | heidän lapsiaan.

Iikka, |

Ijäs, |

Puhos, |

Huuhka, | tehtaan miehiä.

Jäntti, |

Ilves, |

Leena, Jäntin vaimo.
Anni, |
Kerttu, | tehtaan tyttöjä.
Lillukka, |
Eric Illberg, nimismies.
Semen Ivaska, metsänkauppias.
Työmiehiä.
Naisia.
Juoksupoika.

Tapaukset Vallinkosken tehtaalla ja sen läheisyydessä.

Ensimmäinen kuvaelma.

Tupa Vallinkorvan talossa. Perällä pihanpuolinen sivuseinä, jolla on kaksi pienenlaista akkunaa. Vasemman akkunan alla pitkä pöytä ja sen ympärillä rahia. Vasen seinä akkunaton; sitä pitkin avonainen vuode. Oikealla seinällä iso uuni, suu katsojiin päin. Uunin edustalla korkeampi rahi astiain pesemistä varten, vesisaavi y.m. astioita sekä seinällä astiahylly. Vuoteen kohdalla vasemmalla seinällä vaatteita nauloissa. Niitten joukossa huomataan naisen hattu, kevättakki ja päivänvarjo, yksinkertaiset, vaan somat. Muuten köyhän näköistä. Käynti oikealle, uunin taitse, joten ovensuu ei näy katsojille eikä uunin edustalla työskenteleville.

Ensimmäinen kohtaous.

Uniin virittelee tulta vanhempi nainen, päässä Karjalan vaimojen "natsiira", huolimattomasti ja köyhästi puettu: Kaisa.

Kaunis nuori vaaleaverinen nainen askaroi astiain pesussa. Kellertävä, varsin runsas tukka riippuu paksulla palmikolla. Kirkkaat vaaleansiniset silmät. Yksinkertaisesti, vaikka herrasmaisesti puettu: Lyyli.

Vuoteella loikoo keskenkasvuinen poika paitahihassillaan, mutta lakki päässä. Opettelee puremaan tupakkaa ja sylkemään suupielestä, vaikka huononlaisella menestyksellä. Sittemmin kun miehiä on tullut tupaan, seuraa tarkkuudella heidän toimiaan. Milloin on jotain sanonut, koettaa saada sylkästyksi sen päälle: Iikka.

Heti esiripun noustua astuu tupaan neljä talonpoikaismiestä, kaikilla Karjalassa tavalliset venäläismalliset lakit päässä.

Edellä tulee vanhanpuolinen, ryhdikäs talonpoika. Pitkä, ruskea, alhaalta kihara tukka on harmaan sekainen; samoin lyhyeksi leikattu sakea partansa. Tuuheitten kulmakarvojen varjostamat synkät silmät leimahtelevat omituisesti. Hän on tämän talon isäntä, Vallinkorva.

Nuori, hyvänlaisesti puettu, voimakkaan näköinen mies, jolla on pitkävartiset saappaat jalassa ja loistava kaulahuivi kaulassa, on nimeltään Ijäs. Hänen vilkkuva katseensa pysähtyy usein Lyyliin. Ottaa hetken kuluttua lakin päästään, jolloin tulee näkyviin kellertävä, sankka tukkansa, niskasta hieman kihara.

Kaksi vanhempaa miestä, toisella päälaki paljas ja parta ajettu paitse kaulasta leuvan alta: Puhos. Toisella vahva leukaparta, vaan viiksetkin ajettu: Huuhka, ahkera tupakan purija, sylkäsee aina lauseittensa vahvistukseksi.

Vallinkorvalla, Puhoksella ja Huuhkalla on pullo taskussa.

VALLINKORVA. Onks siull kahvii, Kaisa?

KAISA. Eikä oo ... keitetty!

IJÄS. A keittäkäis! Kyll mie maksan.

KAISA (paneet kahvipannun haahlaan). Viel täss kahvii teill! Viimiset kahvit.

PUHOS. Ainaks emäntä on vihass siint meijä vierasmiehinn käynnist?
Pakkoha mein ol käyvä.

VALLINKORVA (Kaisalle). Kukas siu on käskent myyvä miu viinojain? (Ottaa pullon taskustaan, ryyppää ja tarjoo Huuhkalle.) Männööt nää täss ominnki tarpeinn. A vuottaiss, Huuhka!

HUUHKA. Ei siint mitä assiit' ois tulltkaa, mut se palkinto, kun o ruukilt.

(Ryyppää.)

KAISA (vie pöydälle kahvikupit ja täyttää ne). A sieks sen kaksykymment markkaa tienasit?

HUUHKA. Hittojaks mie! Jänti Lienan sannoot ilmottanee'.

VALLINKORVA (kaataa viinaa kahvin sekaan). Ainn onki mieheisä jäless.

PUHOS. Oisko tuo miehestää? Mut siint rahast.

VALLINKORVA. A rahast siell ruukiss myyvää' vaikk vapahtaja. Mitä sie Kaisa ... kärsi nahkassais! Viel tulloo päivä toine.

KAISA. Kaks' siull tulloo päivää siinn!

VALLINKORVA. Naisill o naisii' luonto! Nahkaas' ku painat, enemmän kertyy. (Kilistää.) "Tuikku murheese", sano' setä vainaa!

(Ryyppäävät.)

IHKKA (vie tupakkapuruksensa uuniin. Sivu mennessään Lyyliille). Siu pappiis on tullt jo, Lyyli!

(Kuultuaan Lyylin vastauksen palaa vuoteelle.)

LYYLI. Kuinka monasti sitä aijot kertoa?

KAISA (Lyyliille). Laitakki sie assiis' valmiiks' aikanaa!

LYYLI. Kylläkai hän laittaa, niinkuin on luvannut.

KAISA. A mitäs hää mieltii, ku ei oo meill näkynt?

LYYLI (kuin itsekseen). Saisikin mieltiä, jos ei minun laitani olisi näin!

PUHOS (ottaa esille pullonsa ja kaataa kuppeihin). Miull täss o oikee koljaattii. Jos siint panta's terä?

IJÄS (kilistää Vallinkorvalle). Terveiks', Vallinkorva! — Näkkyyhä siull mait oleva, mut kovi ovat huonoss hoijoss.

KAISA. Ka rikkaruohooha mei pelot kasvaa, eikä hää viissi viljell.

VALLINKORVA. Kasvaat ne rikkaruohoo ilmanki viljelemät'. Muistat sie senki ajan, ku mie raaoin — miu maallain olless. — Sie siitt "viissit": kyllää käyvä, kahvii juuva!

KAISA. Ja sie juot viinaa! Yökauvet juopottelet, päivät makkaat.

VALLINKORVA. Ka en jaksa yöt'-päivää.

KAISA. Juot sie päivillki, min kerkiät!

VALLINKORVA. Rosvoha ainn o yötyöss ... ja sie nuorra ollessais —

KAISA. Viel viisastelet ... vetelet vanho'llais! Sano'sit, kui täst päässä kesä' yl?

VALLINKORVA. Ka jäähää kerran täll puolell.

KAISA. Jää jos, moine isäntämies!

HUUHKA (ottaa esille pullonsa). A miull o rommii. (Kaisalle.) Saahaks toiset kupit? Mie paan.

KAISA (täyttäessään kuppeja). Ompas heill nyt juomii, tänäpäivänn!

IJÄS (Vallinkorvalle). Mait siull om paljo. Miten pitänet hintaa?

ÄÄNI OVENSUUSTA. Terve taloon! Saisinko teiltä venettä ja soutumiestä?

VALLINKORVA. Mihi astikka?

Toinen kohtaus.

Esiin astuu nuori herrasmies. Hänellä on lyhyt, tiuha, kihara musta tukka, saman väriset viikset ja lyhyt leveähkö leukaparta. Kasvot ahavoituneet. Katse kiinteä kuin lyhytnäköisillä. Jättää rahille vesimittaukseen tarvittavia kapineita. Hän on tehtaan insinööri, nimeltä:

VILHO PALOKAS. Tähän vaan kosken niskaan. Vesimittauksia tehtävä.

VALLINKORVA. Saap'ha vennee!

PUHOS (ottaa lakin päästään). Ka insinyör' jo on päässt kaartist?

VILHO (tervehtää miehiä). Vanhoja tuttuja! Ja Te taidatte olla Vallinkorvan isäntä? — Vielä vaan Puhoskin elää ja naureskelee... Niin, eilen tulin. Huuhkalla yhä vielä tupakkipuruksensa kesken... No, mutta Ijäskö se noin on herrastunut?

PUHOS. Kas, ku pantii hamarin käyttäjäks' ... valssipajjaa'. Hyvät palkat!

IJÄS. Ei kehuttavat!

HUUHKA. Eihä köyhäll oo puolta: tiijä, millo herraks' paiskataa!

PUHOS (naisille). Ei taija oll puhast kuppia, jos insinyör' —

VILHO. Mulla onkin kiire. (Tarkastaa pulloja.) Mitäs teillä kaikkea on siinä?

IJÄS. A näit o kolmii sorttii ku sotamiehe rakkautt. Mitä vaa pittää?

VILHO. Oisko tunnustella? (Ottaa pullon, rallattaa.)

Harmaja ravaa ja kiessit ne heiluu,
Ja maantien santa se tuiskaa,
Kun tällainen poika lauleskelee
Ja pullon suuta muiskaa. (On maistavinaan.)
Tyttöjä viedään kupparin oppiin,
Vaan poikia sotakouluun —

LYYLI (tuo kahvikupin talrikilla pöydälle, sivulta, melkein takaa).
Tehkää hyvin!

VILHO (säpsähtää, huomaa vaatteet seinällä, katsoo häntä hyvin pitkään). Anteeksi! En huomannutkaan... Talon tytär vai —?

LYYLI (kestää hänen katseensa). Niin.

(Palaa entisille toimilleen. Eräitä kertoja vielä heidän katseensa kohtaavat.)

IJÄS. Eiks nää Helssingiss olleet oo tuntevinnaa tointoisijaa?

HUUHKA. Isoha se on kaupunk'... Kuka niit kaikkii!

PUHOS (Vilholle). Hyväks siell ol' sotaväess?

VILHO (laittaa puolikuppista). Mikäs, kun ei laske ikävää likelle!

KAISA. Sorjii kuuluut oleva' Helssingiss tytöt.

VILHO. Kauniita, kauniita, ylen kauniita ja sangen kohteliaita!

IJÄS. Ja niit o ni vietävän paljo!

VALLINKORVA. Oikeeks on insinyörill sotamiehe kurssi?

VILHO (Lyyliin katsoen, kuin hämillään). Vielä näkyy pysyvän hammas karkeana.

IJÄS. A raakiutuu siell. Lihanki syövät raakann. (Vallinkorvalle.)
Muista sie kuppiais, Vallinkorva!

(Aikoo täyttää myös Vilhon kuppia.)

VILHO. Ei! Minun on lähdettävä.

VALLINKORVA. Iikka saap' tulla soutajaks': — Huonollaine venekki meill' o, vuotava.

VILHO (Iikalle). Osaat kait sinä uida?

IIKKA (paneet nuttua ylleen). A mie? Niiku lohen poika!

(Menee.)

VILHO (Lyylille, sitte muille). Hyvästi, neiti! — Hyvästi!

(Ottaa kapineensa ja menee.)

LYYLI (punastuen). Hyvästi!

VALLINKORVA. Täaks se ol', jota hyö "Keisariks'" kussuut ruukill?

PUHOS. A tää. Louhka mies!

IJÄS. Suoraluontone mies, mut utala naisii'.

HUUHKA. Ja *sie* et oo yht-vähhää ... pelkää pimiällä!

(Vallinkorvalle.) Et sie taho rommii, Vallinkorva?

VALLINKORVA (ojentaa kuppinsa). Enne' mie oon isse ilman ku pian suun' tyhjänn.

IJÄS. Äijäks sie oikee pitä'sit hintaa maallais? .' Vallinkorva.

VALLINKORVA. Mitä sie täst ostelet? Lyylinkää kanss teill ei tullt mittää.

IJÄS. Saan mie rahhaa, ostan koko tilan.

HUUHKA. Kyll tää rahhaa saap', älä sie siint —!

PUHOS. O ruukiss rahhaa!

IJÄS (silmää nuhtelevasti ja polkee jalalle Puhosta).

KAISA. A patruuna' halunkkiiks työ oottenki?

IJÄS. Ei täss mitä halunkkii olla. (Vallinkorvalle.) Siehä isäntä oot, Jaakko!

PUHOS. Myö pois, ku hää on halukas! Mitä sie täll roskapaikall? Paremp' maa miult o männt.

HUUHKA. Ja miult.

VALLINKORPI. Mitäs miull siint jääp' issellein, jos talloin myön?

IJÄS. Ka rahat jääp'.

HUUHKA. Jo siull alkaat oll lapseiski vauraat —!

VALLINKORVA (keskeyttää). Jääp' siint mitä rahhoi! Patruun viep' velastaa.

IJÄS. A mut jos maksaakki lissää? (Kuiskuttaa korvaan.) Ja se maksaa hyväst' järkiää.

VALLINKORVA. Mie en puutu patruunan kauppoin, sen tiijätki!

PUHOS. Eik siust oo yhellaine myyvä kell vaa?

VALLINKORVA. Ei märkääkä! Joutaa männ avissuonii', määtiiä jääp' viel minullki tähett.

PUHOS. Oot sie jäykkä!

VALLINKORVA. Mie en ookka vas'ka lihast! Miut ku täst ajjaa pois maaltain, kassokoo kinttujaa! Mie siell en selkä vääränn seisokkaa... (Katsoo tiukasti heitä silmiin itsekutakin.) Enkä —

HUUHKA. Mitä sie?

VALLINKORVA. Mie siit en juoksekkää halunkkinn, raha' iest!

IJÄS. Ka suoraan ku puhutaa, ni saatas' vähä parissaa myöki... Käyp'kös se siull kätteiks', jos sie saat ommais ja hiuka enemp'?

VALLINKORVA. Mitä hää siintki viinamyönnist Kaisaa?

HUUHKA. Jos lie vanha suola janottant.

VALLINKORVA. Mitä sie sill tarkoitat?

HUUHKA. Ka en mittää. — Kuppiis' jäähtyy!

VALLINKORVA. Sano selviks' "vanhat suolat"! Mieshä sie oot?

HUUHKA. Ka eiks se enne' vanhaa' pitänt silmää tähän Kaisaa', tyttönn olless?

KAISA. Mitä sie männeetalvisist lumist!

PUHOS. Tää ol'ki nuorenn kaunis ja rikkaa' nimess. Tyhjäst se patruunki alko'.

HUUHKA. Mut tää ol' ylpiä, tää Kaisa.

KAISA. Siinn ei oo päten alkuu, siinn assiiss ensikää!

VALLINKORVA. Alku siinn o ollt ja hyvä. En miekää sokia ollt sinä aikann.

KAISA. Mitä ne siitt siull kuuluut, vanhat assiit?

VALLINKORVA. Kuuluut miullki vähä. Mitäs sie oot kiistänt valleeeks'? (Kuin itsekseen.) Voiti mie sillo hänet, (tarttuu pulloon) mut isse tään sain hentuksein.

IJÄS. Oisha patruun heittänt sen viinajutu, ku oisit tehnt kirjat.

VALLINKORVA. Väkisi miult ei saaha. Viekööt nyt Kaisan, ku tahtoot!

KAISA. Enkä mie suostu siihe talo' myömisee. Sattuu Ilkastki mies tulemaa'.

IJÄS (Vallinkorvalle). Siehä isäntä oot! (Kuiskuttaa korvaan.) Kyll myö hinnall voitaa' soppii.

KAISA. Tarvitaa maakaupass vaimoltki myönytys. Mut velast ku mänenöö, sill ei mitä maha.

HUUHKA. Eiks käyvä pihamaall loikomaa'?

IJÄS. Siell onki viiliämp'.

PUHOS. Kuiva jo näky' oleva'.

IJÄS. Mie maksan kaikk' kahvit.

KAISA. Oisiks viis' pennii kupist —?

IJÄS (heittää 2-markkasen pöydälle). Siinn o viinastki!

VALLINKORVA. En mie myönni takkei!

HUUHKA. Ota pois, o Ijäksell rahhaa!

VALLINKORVA (pistää rahan taskuunsa). Eihä raha oo pakana.

IJÄS. — vaikk sill ei sieluu oo —

VALLINKORVA (Kaisalle). Tuo sie Kaisa nuo kupit! Meilt voivat särkyä.

(Vallinkorva, Puhos ja Huuhka menevät.)

KAISA (vie kahvivehkeet jälestä). Näitkää saattaneet isse: monissa miehi.

Kolmas kohtaous,

IJÄS (lähestyy Lyyliä, joka askaroidessaan seisoo häneen selin). Sie et sillo huolint minnuu, Lyyli.

LYYLI. En.

IJÄS. Paras ois ollt ottaa saajessais.

LYYLI. En ottaisi nytkään.

IJÄS. Sano tarjotuks'! Jyvät herroill, työmiehell akanat: se o ruukin taksa. — Siust ei käy hyvät puhheet!

LYYLI. Mitä maailman puheista!

IJÄS. Miull ol'ki tosi aikomus, mut ei kelvannt työmies.

LYYLI. Ei se siitä syystä ollut.

IJÄS. A mistäs? Kyllpäs inssinyöril' vilkku' silmäis.

LYYLI (katsoo kysyvästi häneen). Sinäkin taidat olla päissäsi?

IJÄS. Juopottelen ehkes ratoksein.

LYYLI. Mitä tuo on, tuolla lailla jahdata isää? Teillä on petos mielessä.

IJÄS. Mikä petos — tällä'ne talo! Täys' hinta tarjotaa, ja lisän kanss. Jos siitt lähtiski lehmännahka miehee —

LYYLI. Äiti ei ainakaan suostu. Häntä ette saa juomaan.

IJÄS. Hölmö ilmanki, parahiks'!

LYYLI. Tiedätkös, mitä hän on kärsinyt?

IJÄS. On, tuntuu, olt ilosetki päivät lommaa. No, miull ei kuulu! Mut ainn mie kaksikymment markkaa saan täst reisust, jos eletää ja tervenn ollaa.

LYYLI (kääntyy päin). Millä lailla?

IJÄS. Niiku Jänti Lienaki.

LYYLI. Mitä sulla on tekeillä? Hyvää se ei ainakaan liene?

IJÄS. Mitäs mie ennää pian vällii! Saatan viinasakkoo' siu issäis.

LYYLI. Milloin hän on viinaa myynyt?

IJÄS. Et sie nähnt? Äskön-ikkää' makso'n kaks' markkaa. Kahvist ei männt viittkymment pennii. Vierasmiehet elläät.

LYYLI. Sellainen mieskö sinä oletkin!

(Kääntyy taas selin.)

IJÄS. Mitäs työ että käy kauppaan! Mie en ookka tuhma.

(Menee viheltäen.)

KAISA (tulee, tuoden esiliinassaan potaattia, joita hän ja Lyyli alkavat kuoria). Oikeinko se on totta, että äiti on myynyt viinaa?

KAISA. Ka oom mie, salaisi' puolin. Mistäs mie oisi' siullki sinn Helssinkii' rahhaa saant?

LYYLI (vilkasee vaatteihinsa seinälle). Jos minä sen olisin tiennyt! Isältä salaa?

KAISA. A sallaa häneltki ... ja häne viinojaa. Ois hää ne kuitenkin juont kuivii' ja juottant tover'loillaa.

LYYLI. Mutta äiti, eikö se ole niinkuin —?

KAISA. Niiku mitä?

LYYLI. Niinkuin varastamista?

KAISA. Olkoo jos! Omiain mie siinn oon varastant. Miu kanss hää on tään talonki saant ... issellää olt ku se uvispaikka, joutava — kaikk' hävittänt. Nälkääks mie täss käin näkemää'?

LYYLI. Ja äitiä sakotettiin?

KAISA. Ka sakottiit. Ei oo maksaneeks' saant sitäkää.

LYYLI. Kuinkas sitte, jos ei voi maksaa sakkoo?

KAISA. A linnass pittää käyvä kuittaamass.

LYYLI. Voi äiti kulta! Mutta sittehän täytynee suostua heidän kauppaansa?

KAISA. Nii mieki enne' lakituppaa pelkäsin. Mut ei tuoll päätä viety. Ei siell maha kuolla linnasskaa.

LYYLI. Mutta, äiti —!

KAISA. Hyvinks mie herkkuloill oon tääll?

LYYLI. Mutta se häpeä!

KAISA. Mei kunniast ennää!

Neljäs kohtaous.

Tupaan tulee kumarrellen nuori, huolellisesti puettu herrasmies, sinertävät rillit nenällä. Sekoittaa puhuessaan usein d:n ja t:n. Hän on tehtaan konttoristi.

ALPO LEINIÖ. Herran rauha syntymäkotillesi, Lyyli kuldani.

LYYLI (rientää häntä vastaan). Alpo! Olenkin jo odottanut.

KAISA (pyyhittyään kätensä esiliinaan, tervehtää). O hänell syy vuottaaki. Kai pastuor' tietää —?

ALPO (keskeyttää). Puhudelkaa minua täst'etes vaan nimeltäni! Konttorissa minä nyt työskentelen, kuden tietätte. — Niin, juhannusaaton olen valinnut hääpäiväksemme.

KAISA (ryhtyy taas työhönsä). Luojan kiitos!

LYYLI (vie Alpon päällystakin naukaan), — että se vihdoin on päätetty. (Istuvat pöydän taa.)

ALPO. Mikäs nyt enää olisi esteenä, kun olen saavuttanut vakaan aseman? Opetustointa harjoitan siinä sivussa vaan omasta sisällisestä halustani. Ainoastaan kolehti jää siitä minulle, vapaaehtoinen.

KAISA. A nuorenn pääsittenki palkall.

ALPO. Ihmekös se: tehdään kasvuja!

KAISA. Työ siitt ootta niiku sen vainaan ... Tanel' herran' sijall?

ALPO. Jodensakin. Tulevaisuudessa ehkä kokonaan.

LYYLI. Missä sinä asut?

ALPO. Konttorikartanossa vielä, äidini kamarissa. Olen ajatellut, että jos saisin ostaa pienen tilan —

KAISA. Ainnha niit sattuu myötävii.

LYYLI. Mutta ... äiti kuulkaas! Eikös Alpo ... eikö meidän sopisi ostaa tätä tilaa? Isä ja äiti tietysti jäisivät eteenkinpäin.

KAISA. Se nyt tul'ki niiku taivaast!

LYYLI. Mitä sinä sanot siihen, Alpo?

ALPO (mietteissään). Kyllähän se muuden sopisi kaikin puolin, mutta tämä tila taitaisi olla liijan kallis minulle.

KAISA. Puolet tulis' niiku Lyylin perintönn. Ilka osast vaa jäis' maksettavvaa ... taikka jos antas' maast puole hänell?

ALPO. Pieni taitaa taas olla jaettavaksi. Jos, niin koko tila!

KAISA. Ka miks' nähnette!

ALPO. Te siis suostuisitte luovuttamaan oikeudenne eläkettä ja työtä vastaan?

KAISA. Nii mie puolestain kasson. Kyll se siihe tyytys' Jaakkoki, mie luulen.

ALPO. Voipihan tuota mieltä. Ei suinkaan teitän puolestanne asialla ole mitään kiirettä?

KAISA. Ka ois meill kiire oikiastaa. Voip' männ velast kohtsiltää.

ALPO. Kelle olette velkaa?

LYYLI. Olenhan kertonut, että patruunalle.

ALPO. Taisit mainida. No, hän kait antaisi velan seista, kun siirtyisi minulle... Mitä isäntä itsekin sanonee?

KAISA. A mie käyn.

(Menee.)

ALPO. Vai jo sinä minua olet ottanut? Eihän tulostani vielä ole kuin viikon päivät.

LYYLI. Miks'et lähtöni jälkeen mitään kirjoittanut, vaikka lupasit? En tiennyt mitään aikeistasi.

ALPO. Minulla oli kovin paljo töitä viime aikoina, mild'ei liijaksi.

LYYLI. Sitäkin arvelin, kunnes tuli, aina uudestaan tuli se epäily.

ALPO. Kuinka sanoit: "epäilykö"?

LYYLI. Niin, että sinä lopultakin olit hyljännyt minut.

ALPO. Kuinka voisit hyljätä sinut, pulmuseni?

LYYLI. Sinä olit niin toisenlainen kuin ennaikaan.

ALPO. Käsitäthän, että minua joskus huoletti tulevaisuudemme? Tämä paikka ei vielä ollut tietossani.

LYYLI. Muutuit heti, kun olit saanut minut valtaasi —

ALPO. Hm.

LYYLI. — juovuspäissäsi.

ALPO. Silläpä en sitä niin tarkoin muista.

LYYLI. Vaan minä muistan. Sellaiseksi en ajatellut sinua enkä suhdettamme.

ALPO. Ihminen on heikko. Mutta nyt ei maksa vaivaa niitä muistella enää. Olethan tyydyväinen: olet kärsinyt ja voittanut?

LYYLI. Kärsinyt kyllä... Mikäs minun auttaa, vaikka silloin —

ALPO. Jättäkäämme ne asiat! Monelle on käynyt pahemmin.

LYYLI. Niin ... oli sulla muitakin: kaikenlaisia, joille tuhlasit rahaa ja "teeskentelit lempeä", niinkuin itse sanoit. Kauhistuttaa vieläkin se elämä!

ALPO. Jaa, pyhä Cecilia! Noilla siveysaarnoilla et ketään vetä puoleesi, vaan pikemmin karkoitat.

(Vallinkorva ja Kaisa tulevat. Kaisa käy puuhaamaan potaattia tulelle).

VALLINKORVA. Joks ollaa kaikk' kesälinnut tultu?

ALPO. Niin, aijon saata asiamme päätteesen ... pyrkiä vävyksenne.

(Tervehtävät.)

LYYLI. Juhannusaattona ovat häämme, isä.

VALLINKORVA. Jo mie kuulin äijiltäis. (Alpoon kääntyen.) Mieheks' ku herennet, hyvä kaikk'! Teit' ruukkilaisii mie paljo en oo osannt usko.

ALPO. Sepä ikävä! Ja tässä kun vielä tuli puheeksi emäntäväen kanssa —

VALLINKORVA. Ni siihe maa' ostoo' —?

LYYLI (keskeyttää). Suostukaa, isä kulta, siihen!

VALLINKORVA. Ka em mie vasten oo. Mut eihä tää pastuor' ... "Alpo" mikä sie oot nimeltäis, viel oo niit kasselltkaa.

ALPO. En ole tottunut maita arvostelemaan. Luodan siihen, ettette tahto saattaa minua vahinkoon ... minua ja tytärtänne.

VALLINKORVA. "Ei märkääkä", sano' turkulaine! — A myö siitt saatas' täss ellää ainn iellkipäi?

ALPO. Kuinkas sitten! Eihän minusta ole maanviljelijäksi.

VALLINKORVA. Ka siitt vaikk paikall tehtäs' kaupat! Mie täss vähä oon tuules, mut oha nää toiset selvii.

ALPO. Kuinka korkeaksi laskette tilanne arvon, näin meidän välisessä kaupassa?

VALLINKORVA. Tää ois neljä-, vlijetoist tuhane tila joka päivä, vaikk ei ois tuohokaa koskee' ossaa. Erräät o pienistki osistaa saaneet tuhansii, mut mie sitä en täss mei kaupass reknaa mihikää.

KAISA. Nyt tää' ruuki jaloiss on kalaves'ki pillautunt. Eikä koskest pelloks' oo, josha nuo ei hyvin kasvane nykyjää mei pellotkaa.

VALLINKORVA. A tää jos oikee oiski viljelyksess, ni tää tila maksas' paljo. (Miettii.) Kahteetoist tuhantee mie heitän, ku täss siitt isse saahaa ellää niiku viljelijänn. Siint alle miu tuntoin ei anna männä. Vähä paremp' kuitenkin ku jos patruun veis' velastaa.

ALPO (ottaa muistikirjansa). Sitä velkaa näyttää olevan yhteksän tuhatta viisisataa markkaa, ilman korkoja.

VALLINKORVA. Koroist ei ookka mittaa. Ne sovittii hyyryst, ku ruuki rakenuksii o miu maallain.

LYYLI (Alpolle). Tiesitpäs sinä sen velan!

ALPO. Tehdään kirjoista. (Laskee.) Kaksitoista tuhatta, siitä puoli Lyylin osinkoa ... siis kuusi tuhatta?

VALLINKORVA. Nii — jos se siitt o varmaa, se Lyylin liitto?

ALPO. Kun vaan Lyyli —?

LYYLI. Mihinkäs minä pääsen.

ALPO. Siinä kuutessa tuhannessa on toinen puoli velasta, joka tekee 4,750 markkaa. Ei muita velkoja ole.

KAISA. Ei ... mitä pienii, markan pari'. Patruun o ollt hyvä antamaa'.

VALLINKORVA (puoli leikillä). "Vanha suola"!

KAISA. Oot sie siinn! Höpäset isseis!

ALPO. Lyylin osaan kuuluva puoli patruunan velkaa lankeaa itsestään minun suoridettavakseni.

VALLINKORVA. Niiks se lienöö?

ALPO. Ja kun otan vastatakseni siitäkin vieraan puoliskon velasta, jää teille maksettavaksi 1,250 markkaa.

VALLINKORVA. Sill seuvull sein pitäs' olla. Jokos myö lyyvää kättä?

ALPO (lyö kättä). Minä nyt luotan Teidän tunnollisuudenne — setä!

VALLINKORVA. "Jaakoks" minnuu on moittineet.

KAISA. Mut meill ei taija oll kirjoitusneuvoi ... mite Lyyllil —?

ALPO (ottaa taskustaan paperia ja kirjoitusneuvot). Sattui mukaani.

KAISA. Ka kun arvas' ottaa.

Alpo (kirjoittaessaan). Pitän ne usein kerallani. Voi milloin hyvänsä tundea kutsumusta ... tavallisesti ulkona, yksinäisyydessä. (Vallinkorvalle.) Kauppakirja tehtään siis sen mukaan kuin tässä on puhuttu?

VALLINKORVA. A mitenkäs! Tullooks se Lyyli' nimmee' kanss?

ALPO. Ei, vaan minun yksistään.

LYYLI. Vaikuttaisiko minun nimeni siinä jotain?

ALPO. Minun ymmärtääkseni ei mitään.

VALLINKORVA. A varmemp' ois vast vihitty. Mut oma siu o, Lyyli, assiis'.

LYYLI. En niistä ole selvillä ollenkaan.

ALPO. Tarvittaisiin kaksi totistajaa.

KAISA. Jäntin täss assuut likimpänn. Käy sie, Lyyli, jos joutasiit:
Jäntti isse ja Liena.

LYYLI (pukeutuu).

ALPO. Ettei se vaan ole se vaimoihminen, joka tekeytyy hulluksikin, saatukseen kerjätä?

VALLINKORVA. — ja haukkuu ihmisii? Ei, se o Lautta-Ulla.

KAISA. Liena' äit', vaikk hyvä o Lienaki suustaa.

VALLINKORVA. — jos muutenki.

ALPO (Lyylille). Älä heille viitsi puhua koko kaupasta! Asunnon vuokraaminen tai —

KAISA. Mitä heill huolii selittää!

ALPO. Parasta olisi yleensä, että tämä kauppa toistaiseksi pitettäisiin vaan meidän kesken.

VALLINKORVA. Nii o miustki.

(Lyyli menee.)

ALPO. Tämä tuli niin tiedämättömästi, etten nyt kauppatilaisuudessa voisi antaa käsirahoja enempää kuin viisikymmentä markkaa.

KAISA. Ka mist sitä ois tiennt varata!

VALLINKORVA. Millos siitt loput?

ALPO. Jos pantaisiin kaksisataa maksettavaksi silloin häpäpäivänä, juhannusaattona, ja sitte loppusumma tuhat markkaa tämän vuoten kuluessa?

VALLINKORVA. Siihe mie tyyvyn mainiost'!

ALPO. Kauppakirja pitää olla kuitattu, laillisuuten vuoksi. Niistä maksuista minä annan eri velkakirjan.

VALLINKORVA. A siint patruuna' velast?

ALPO. Siitä taas eri sitoumuksen, paitse Lyylin velkaosasta, joka siirtyy itsestään, niinkuin jo puhuttiin.

VALLINKORVA. Miepä sitä en oikee saant sarviin.

ALPO. Selvähän se on kuin päivä!

VALLINKORVA. No, kun lie! — Er' kirjanks' tiet siintki' jott myö jäähää viljelijäks'?

ALPO. Niin, eri välikirjan. Mutta siinä on muistettava niin monta seikkaa, laillisuuten vuoksi ... enkä ole sitä ensinkään miettinyt — niin ehkä jätämme sen toiseen päivään?

KAISA. Ka kerkiäähä tuon viel.

VALLINKORVA. Jos ois männt täss yhell tiell... A mite se kauppakirja tul'? Essi sie Kaisa miu silmälassiin'!

KAISA. Siust lukijaa!

(Tuo silmälasit.)

VALLINKORVA (tavailee). "Ämmä ee — mee, aa — sano' aa — ällä", kaks'ha siinn o hitoss ällii — "alle: myö allekirjuttajat."

KAISA. Anna hää lukkoo! Ethä sie ... häpäset isseis!

ALPO (lukee). "Me allekirjoittaneet myymme ja luovudamme Vallinkorvan perintötilan numero yksi Vallinkosken kylässä Jääsken pidäjää, veroltaan neljäsosa manttaalia, end. jumaluusopin ylioppilaalle herra Alpo Leiniölle, kaikkine —"

KAISA. Tarkkaa'pas hää tietää manttaal'osat ja kaikk'!

VALLINKORVA. Oha konttuoriss kirjoi.

ALPO. "— kaikkine siihen kuuluvine eduineen ja oikeuksineen, joista tässä erittäin mainitaan viisi kuutestoista-osaa Vallinkoski nimiseen koskeen ja sen vesivoimaan, —"

VALLINKORVA (puoli-ääneen). Mitä hää siint nimittää?

KAISA. Kaikk' hää tietää!

ALPO. "— välillämme sovitusta kuuten tuhannen markan kauppahinnasta, joka eri välikirjoja vastaan maksettuna kuitataan." (Kuuluu kolinaa porstuasta.) Maksuajat ja määrät näissä velkakirjoissa ovat sitte sillä lailla kuin suostuttiin.

(Lyyli tulee, riisuu päällysvaatteensa. Kohta hänen jälkeensä tulee keski-ikäinen pariskunta, mies työpuvussa, vaimon vaatteet koreat, vaan rikkinäiset, päässä "natsiira". He ovat Jäntti ja hänen vaimonsa Leena, joka ensin sieppaa lakin miehensä päästä, sitte käy Alpon eteen ja niijailee.)

LEENA. A työks ootta mei uus' opettaja? Ni nuor' viel nävöltää ja kaunis ku yks' marja justii! Parikkalass olitta saarnannt: hyvi tykkäsiit. (Matkivinaan.) "Ei oo mein kirkiss niin synkiitä soarnamiestä näht", sannoit.

VALLINKORVA (sill'aikaa Lyylille). Kasso sie Lyyli, onks nää kirjat kaikk' paikallaa!

LYYLI (tarkastaa summat). Paikallaan taitavat olla.

ALPO. Sitte ei muuta kuin nimet!

VALLINKORVA. Jaakko Matipoika mie oon ... Vallinkorva.

KAISA. Ja mie oon Kaisa Antitytär.

ALPO. Kirjoita Lyyli nimet, että tulevat eri käsialalla!

LYYLI (kirjoittaa).

ALPO. Tehkää itse puumerkinne vierasmiesten läsnäollessa!

VALLINKORVA (tekee puumerkinsä). Tuolla'ne "vuu" puustain miull on puumerkki.

KAISA (samoin). Miull on "koo".

ALPO. Kirjoita taas Lyyli totistajain nimet!

LYYLI (kirjoittaessaan). "Eero Jäntti".

JÄNTTI. Nii, "Eero".

LYYLI (samoin). Ja "Leena Jäntti".

LEENA. Ka "Liena" ... oikee ristitt Matlienaks', ja Mansikka ommaa sukujain.

VALLINKORVA. Sen arvas'ki!

ALPO. Kaunis nimi. (Antaa Lyylille toisen paperin.) Tähän vielä samalla tavalla. Näitä pitää olla kaksi kappaletta.

LYYLI (kirjoittaessaan). Ompas siinä!

ALPO (pane ensimmäisen kauppakirjan taskuunsa). Tämä jää minulle, ja nämät jäävät teille, sekä

viisikolmatta markkaa käsirahaksi.

(Antaa Vallinkorvalle muut paperit ja rahoja.)

VALLINKORVA. Viis kymment eiks se olit?

ALPO (antaa lisää tahaa). Niin, oikein, viisikymmentä! Sanoinko ajatuksissani "viisikolmatta"?

JÄNTTI. Paljopas pittää herro'll kirjoi yhess asuno hyyryyss!

VALLINKORVA. A viel ois muuan paper'.

ALPO. Kun nyt tässä mieditään.

VALLINKORVA. Onks niiss paper'loiss, jott se männöö mitättömäks', jos siint ei tule tolkkuu —?

JÄNTTI. Ka mitättömäks'hä se sillo männöö.

VALLINKORVA. Mitä sie tiijät! (Erikseen Alpolle.) Näät siint Lyyli' assiist?

ALPO. Sehän on selvä luonnostaan. Ei sellaista sovi panna kirjoihin.

KAISA (Vallinkorvalle). Mitä sie määät häpäsemää' issiäis!

LYYLI. Johan minun asiastani nyt pitäisi tulla valmis (Kuin itsekseen.)
Pian aika rientää ja joutuu juhannusaatto.

Viides kohtaus.

Tupaan astuu lyhyenlanta vanha herra, virkalakki päässä ja laukku kainalossa. Hän on piirin nimismies Eric Illberg. Puhuu suomea huonosti.

Häntä seuraa kookas, roteva mies, hänkin sivu keski-ijän.

Hänellä on pulska ruskea täysparta; valkoisilla liiveillä näkyvät paksut kultaiset kellonvitjat. Hän on Vallinkosken tehtaan omistaja, patruuna Antero Vallas.

ANTERO. Alpokin täällä?

ALPO (korjaa joutuun kirjoitusneuvot). Kirjoitin heille asunnon vuokrasopimuksen.

ANTERO. Syrjään tämä tulee sinun asua. (Jäntti ja Leena sill'aikaa menevät. Leena kuitenkin hetken kuluttua kuuntelee ja kurkistaa akkunan takaa.)

ALPO. Satuin tänne. En minä itselleni — (Viittaa meneviin.)

ILLBERG. No Välikorva, millos Te fundeera maksa se sakko?

ANTERO. Niin, kuinkas vaimosi viinasakon laita on?

ALPO (Katsoo kysyvästi Lyyliin, joka koettaa kuiskuttaa hänelle, vaan Alpo pudistaa päätään).

VALLINKORVA. Mitäs mie häne sakkojaa? Ei hää miu tahostain oo myönt.
Totta yks' pää vastaa, minkä kaks' kättä tekköö.

ANTERO. Voisin minä sen nyt maksaa, jos sinä rupeisit mihinkään lopulliseen —

VALLINKORVA. Ka kun lie nii halu, em mie kiellä maksamast. Miehä täss oon luullt issiän likisimmäks', mut miu tiliin' sitä vaa ei panna!

ILLBERG (ottaa paperia laukusta). Oleks teittill mite elukat?

VALLINKORVA. On kissa, jos kelpaa! Muut täst ei ni joutas' sako syöntää'.

ILLBERG. Tekeks Te jekku esivalda kanss? Mine yks kappala esivaldast!

VALLINKORVA (uhkaavasti). O miusski muru miestä! Joutavast täss sakot ja linnat!

KAISA. Ei mei tavaroist ennää mitä lähe.

ILLBERG. Te saa sitt maista se kruunu' buljong!

KAISA. Mikä tässä muokkaa neuvoks' tulenoo?

(Pukeutuu.)

ANTERO. Vallinkorva, sinä voisit sen niin vähällä!

VALLINKORVA. Mut ku Vallinkorva ei puutu, ei tartu! Saap' patruun miu maan' avissuonistki.

ANTERO (Kaisalle). Onhan tämä ikävänlaista, jos muistat vanhoja aikoja.

KAISA. Viel sieki muistat yhen kerra'!

(Kääntää selkensä.)

ANTERO. Mene sitte, kun niin tahdot.

LYYLI (sill'aikaa). Alpo! Etkö millään lailla voisi pelastaa äitiäni!

ANTERO (katsoo epäluuloisesti heihin).

ALPO. Minäkö! Mitä minulla olisi tekemistä siinä asiassa — sivullisella?

ILLBERG (Kaisalle). Jassoo, Te on valmis?

(Menee ovelle.)

LYYLI (lankee Kaisan kaulaan). Äiti ... minun takiani!

ANTERO (Vallinkorvalle). Kylläpä vähä välität vaimostasi!

VALLINKORVA. Ketkä välittäät, ni maksakoot! — Tuikku murheese!

(Ryypää, sitte istuu vuoteen laidalle, käsi leuvan alla.)

(Kaisa, Illberg ja Antero menevät.)

ALPO. Tämä oli minulle aivan otottamatonta!

LYYLI. Olenhan kaikin voimin koettanut selittää sinulle, että äiti oli sen tehnyt vaan minua auttaakseen.

ALPO. Kaikissa tapauksissa —

LYYLI. Pelasta hänet, jos yhtään pidät minusta! Puhu patruunalle!

ALPO. On isälläsikin rahaa aluksi. Hän tundee asianlaatun paremmin kuin minä.

VALLINKORVA (nousee, oikaseksen. Lyylille). Ei se ni siukaa tauttas' oltt. Aina'set kestinpiot ruuki akkoin kanssa.

ALPO. Missään tapauksessa ei minun asemaani sovellu tässä julkisesti esiindyä viinanmyyjän suojelijana. Etkö käsitä sitä?

LYYLI. Alan käsittää!

VALLINKORVA (Alpolle). A nytkös käyvää' tekemää' sitä viljelyskonrahtii?

ALPO. Eikö jätetä sitä toiseen päivään? Isäntä taitaa vähä olla väsyksissä.

VALLINKORVA. Mites se "settäis" ol' virkku äskö kauppa tehes?

ALPO. Olisi tarpeen siinä olla emännänkin saapuvilla.

VALLINKORVA. Et enne' sanont! O siinn nyt vuottamist! Tokko pysytkää puhheessais?

ALPO. Miks'en pysyisi, vaikka en vielä ole selvillä kaikista yksityiskohtista.

LYYLI. Sinä olet taas toisenlainen, niinkuin siellä!

ALPO. Minun täytyy ottaa lukuun ulkonaisia seikkoja: miltä asiat näyttävät ihmisten silmissä.

LYYLI. Aijot siis jättää minut?

ALPO. Jättäisinkö sinut, kyyhkyseni!

VALLINKORVA (asettuu hajasäärin Alpon eteen). *A sie taijatkan oll niit yksit ruukkilaise halunkki?*

LYYLI. Isä!

ALPO (kumartaa) Pyytän andeeksi, minä puhuin Lyyli neidille!

VALLINKORVA. Mut mie puhunki siull! En koko siu kauppois' mie en käy, em märkääkä!

ALPO. Jospa minä en muulla ehtolla katsoisi olevani sitottu Lyylin suhdeen?

LYYLI. *Niinkö, Alpo?*

VALLINKORVA. "Tie tahtois, tapa akkais", sannoo Syyrakki!

ALPO. Eipähän sano!

VALLINKORVA (ei sitä kuulevinaan). Mut viekki sie kihlais kaikk' männessäis! Viel mie siulla'set kutukalat jaksan ruotii!

ALPO (ottaa päällystakkinsa). Näyttää siltä, ettemme kaikista kontista tällä haavaa pääse yksimielisyyteen. Voimme nyt tyydyä vaan kauppakirjaan. Siinä on alla minun nimeni sekä Teitän ja Teitän vaimonne nimikirjoitus (paneet hatun päähänsä ja kääntyy ovelle) ynnä puumerkit!

VALLINKORVA (tarttuu hänen olkapäähänsä). Vai *patruuna*' neuvost sie Lyylinki narrasit! Eik hää ennää pysty isse?

KAISA (tulee).

VALLINKORVA. No?

KAISA. Patruun kuitenkin aiko' maksaa —

VALLINKORVA. *Pyysit sie?*

KAISA. Enkä! Ei se *siu* sottaas' tule.

VALLINKORVA. A siunkos? Oispa *miu* näkyvissäin tarjonnt! Ei! (Ottaa rahat taskuistaan kouraansa.) *Sinn* astikka ei männä! *Vuota ruukki: viel ei olla mieron varass!* Vaikk isse käisin linnaa', jos nää ei riitä!

(Menee kiivaasti. Alpo pujahtaa hänen jälestään. Kaisa riisuu päällysvaatteensa. Lyyli raottaa akkunaa, josta katsoo mietiskellen.)

Toinen kuvaelma.

Sali tehtaan konttorikartanossa. Perällä kaksoisovi ja kaksi akkunaa verannalle, jolla on reheviä huonekasveja. Oikealla ovi salin ja tehtaan konttorin välillä olevaan konttoriin. Vasemmalla ovi naisten huoneihin. Sisustus komeaa. — Lasien edessä uutimet. Seinillä maalauksia kullatuissa puitteissa. Sohva, jonka edessä on soikea pöytä ja tuoliryhmä, etualalla oikealla.

Ensimmäinen kohta.

Vasemmalta tulee keski-ikäinen rouva, kävelee edestakaisin, selailen käsikirjoitettua vihkoa: patruunan rouva Elsa.

Samassa astuu pitkin verantaa vasemmalta jonkun verran häntä vanhempi vaimoihminen, kantaen kahviastioita tarjottimella. Elsa avaa hänelle ovet, jotka silloin jäävät auki. Vaimo asettaa kahvivehkeet pöydälle: patruunan emännöitsijä Martta Sikiö.

Vähä jälempi näkyy verannalla nuori nainen polkupyöräilijän puvussa, jättää polkupyöränsä ulkopuolelle ovenpieleen. Salissa hän ei ollenkaan pysähdy, vaan heti tultuaan menee vasemmalta. Hän on Elsan sisar Aino.

ELSA (kuin itsekseen). Kansatieteellinen osa melkein valmis, samoin sivistyshistoriallinen. Mutta nämä toiset vielä heikot: "yhteiskunnallinen asema" ja "siveyskanta", arin kaikista. Jos siinä ei onnistu! (Ääneen.) Kuulkaapas Martta, ettekö Tekin tahtois auttaa Ainoa hänen tutkimuksessaan kansan naisesta? Antaa aineksia? Olettehan itse —

MARTTA. Ka oom mie pyykiss ollt, mieki. Määtiitä syntys' minkälaine kirja, jos kaikk' kirjutta'sin.

ELSA. Sen voin uskoa. Meille se sittenkin on vieras ala, vaikka sen luulisi olevan niin lähellä.

MARTTA. A mitä hää niist tutkii, prostoi naisist?

ELSA. Naisyhdistyksen julkaisuihin ... tai jos pääsee ylioppilaaksi, niin vaikka väitöskirjaa varten.

MARTTA. Väittämää' viel käisiit täss, nuoret ihmiset! Mittää tiijä mailmast!

(Menee perältä. Hetken kuluttua palaa verannalle pesemään kasveja. Usein pysähtyy kuuntelemaan keskustelua.)

(Antero ja Vilho tulevat perältä, innokkaasti puhuen, sitte istuvat kahvia juomaan.)

ANTERO. Niin uhkaavaksi minä sitä en usko.

VILHO. Uskokaa pois, eno! Niillä on totta tekeillä. Laivojakin vielä kesken!

ANTERO. Hm — sakkoa tuhat markkaa kappaleelta joka päivä, minkä viipyvät yli määrästä.

VILHO. Siis ei muuta kuin taipua, jos ottaa kovalle?

ANTERO. Ei ikinä! Niin kovalle ei ota.

VILHO. Mutta jos ottaa?

ANTERO. Ei, sanon minä! *Tällä työlakolla ei ole tarpeeksi pohjaa.*

VILHO. Kuinka niin?

ANTERO. Palkat ovat kohtuulliset, työväki ei kärsi mitään kurjuutta. Kiihotus silloin on keinotekoista, lakko yllyttäjain varassa.

VILHO. Tällä kertaa yllyttäjät ovat vaaralliset.

ANTERO (mieltii). En sittenkään tehnyt viisaasti, että otin sen Vallinkorvan pajaan. Onko hän nyt sen paremmin vallassani?

VILHO. Päinvastoin voitte itse joutua hänen käsiinsä.

ANTERO. Hm — *jos* hän onnistuu. Siinä on näet "jos" välillä. Kaikissa tapauksissa on hänestä päästävä ensi tilassa. Mutta mitään työväenkysymystä meillä itse asiassa vielä ei ole.

VILHO. Vasta aika sitte, kun se oikein tulee! — Meillä on jo nyt eräs toinen kysymys. Anteeksi, että sanon suoraan mielipiteeni: tällä tehtaalla on heikkous perusmuurissa.

ANTERO. Mikä heikkous?

VILHO. Saanko ensin kysyä, mistä syystä Vallinkorva kantaa vihaa enolle?

ANTERO. Hm — vanhaa, vanhaa.

VILHO. Mutta sen sitkeämpää.

ANTERO. Suittaa olla, vaikka — (Elsalle.) Tahtoisitko tehdä hyvin ja jättää meidät hetkeksi kahden!

ELSA (laskee vihkon sohvalle, nousee). Mistä te puhuitte?

Vilho (katsahtaa vihkoa). "Kansan nainen, tutkimus..."

ANTERO. Työlakosta, joka on aikeissa —

ELSA. Meilläkö?

ANTERO. Niin.

ELSA. Sepä hauskaa! Naisetkin mukana?

VILHO. Etukynnessä tietysti. Aina valmiit kuin lukkari sotaan.

ELSA. Uusi piirre työväen naisessa! — Kyllä minä kohta taas tulen. Se aine huvittaa minua nykyjään erityisesti.

(Menee vasemmalta.)

ANTERO. Niin, olin aikoinaan Vallinkorvan kilpakosijana.

VILHO. Eikö muuta?

ANTERO. Muuta, muutakin vielä. Menin liijan pitkälle ... tarpeettomasti. En kumminkaan sitä tilaa saanut irti. Jatkuu sivu häitten ja —

VILHO. Sukuvika meissä.

ANTERO. Sanoppa muuta! Miten mulla on ollut vastuksellista suojella veli-vainaankin muistoa.

VILHO. Oletteko varma, että Daniel-eno —?

ANTERO. Täytyy olla, vaikka niin vaatimaton, ahkera kirjatoukka kuin hän oli —

VILHO. Ja nyt olette pääsemättömissä?

ANTERO. Tervassa, Herra nähköön. En kärsisi silmäini eteen enemmän äitiä kuin poikaa, vaan — (Pysähtyy) ... kun —

ALPO (tulee oikealta ja antaa hänelle kaksi kirjettä tarkastettavaksi).

ANTERO (silmää kirjeitä). "Armo olkoon teille ja rauha Jumalalta!" Onko tämä täysjärkisen ihmisen tekoa? Bochumiin, Vinternhuriin! Kiusallasiko sinä semmoista teet?

ALPO (hymyillen). Koetteeksi, ei muuta varden. Näkevät vakavan kantamme. Luottamuksemme Jumalaan tulee palkitukseksi sillä, että itse saavutamme ihmisiltä luottoa.

(Menee juomaan kahvia).

VILHO. Taivaallisen isän luottoa on jo liijan moni käyttänyt. (Miettii.) Kuinkas se olikaan —?

(Naurahtaa.)

ANTERO (sill'aikaa Alpolle, antaen kirjeet). Ei muuta kuin tilaus: kolme terässorvia ja kymmenen veturin akselia! Käännä saksaksi, jos osaat. (Vilholle.) Mitä?

VILHO. Johtui mieleeni soma juttu, jota kertoivat talvella Helsingissä. Hyvin kuvaava. Jumaluusopillisen tiedekunnan kassan oli kassanhoitaja hävittänyt —

ANTERO. Pistänyt poskeensa ... juonut?

VILHO. Niin kait. Oli sitte lohduttanut tiedekuntaa sillä että Jumala kyllä palkitsee vahingon.

ANTERO. Ja sillä päästivät?

VILHO. Oli sitoutunut vähitellen täyttämään vajauksen, ja kun hankki takuut, ei häntä annettu lain kouriin. Ero kumminkin oli tullut yliopistosta.

ANTERO. *Milloin* se on tapahtunut?

VILHO. Arvatenkin viime talvena.

ALPO. Ei, siitä on jo vuosia. Olen minäkin kuullut sen asian.

VILHO. En minä varmaan tiedä, enkä muista tuon perineron nimeä, jos lienen kuullutkaan.

ANTERO. Alpo kait sen tietää. Etkös sinäkin ollut teoloogien kasöörinä?

ALPO. Olin kyllä, mutta vaan menneen vuoten. Ja tuo oli tapahdunut useita vuosia sitten. Oli ollut joku Hyydiäinen tai Hyyteläinen... Joel Hyyteläinen muistaakseni.

VILHO (nauraen). Eikö "Hyytelö" vihdoin viimein?

ALPO. Ei tule ivata uutenaikaisia suomalaisia sukunimiä. Kansallinen harrastus. "Sikiö" minusta tuntui loukkaavalta, jonka tähten muutin. Eihän *sielunpaimenena*, niinkuin aijoin, vaikka mielipideitteni vuoksi —

(Menee oikealta, mutta hiipii takaisin kuuntelemaan.)

ANTERO. Taittiinpa sieltä löytää muuan *salaoja!*

VILHO. Tuskin se on niin tyhmä kuin tekeytyy.

ANTERO. Ei. Koettaa eksyttää. Hm — on mulla nyt aavistus ... langan pää.

VILHO. Mutta siihen äskeiseen —

ANTERO. Niin, Vallinkorvaan? Siinä seikkailussa ovat jo parin kymmenen talven lumet peittona. "Ylimuistoinen nautinto", sanotaan lakikielellä; pitäisi jo olla jäljetkin nurmettuneet.

VILHO. Enpä minä oikeastaan tarkoittanut sitä puolta asiassa, vaikk'ei sekään hyvä ole.

Toinen kohta.

ELSA ja AINO (kurkistavat vasemmalta). Joko saa tulla, joko?

VILHO. Ihmeesti!

ANTERO (Vilholle). Mitäs sinä sitte tarkoittit?

VILHO. Lakon virittäjänä ei luullakseni itse asiassa olekkaan palkkakysymys, vaan —

TOISET (uteliaina). Mikä?

VILHO. Enon maakaupat.

ANTERO. Hm.

(Nousee kävelemään.)

VILHO. Palkkavaatimukset ovat vaan näön vuoksi. Pohjalla kytee kosto maananastuksista.

ANTERO. Mitä ... mitä sanoja sinä käytät? Onko minulla tässä ollut englantilaiset, saksalaiset tai venäläiset pääomat upotettavana Vallinkoskeen, niinkuin monessa tehdasliikkeessä meillä? Ovatko muut maksaneet maista semmoisiakaan hintoja kuin minä?

VILHO. Enhän minä sitä ole sanonutkaan.

ANTERO (ei kuulevinaan). Yksiraaminen saha mulla oli, konkurssin alainen, ja kaksi tyhjää kättä, kun läksin maailmaa vastaan. Nyt tuoss' on tuhansien henkien elantosuoni, *siunaus paikkakunnalle*.

ELSA. Aineellisessa suhteessa kyllä, mutta siveellisessä katsannossa —

VILHO. Niin, eihän tänne näy tehtävän pyhiinvaelluksia, vaikka on täälläkin marttyyrinsa.

ELSA. Työn orjia?

VILHO. Ja liikkeen alle sortuneita ... *liikkeen uhreja*, joitten haudoilla kannattaisi rukoilla.

ANTERO. Oikein, Vilho! Ei kenenkään yksityisen, ei minkään yhteiskuntaluokan, vaan *liikkeen*. Afeeria ei voi tehdä katkismus kädessä. *Meikäläiset pääomat* täytyy ottaa lukuun, että saa huokealla vesivoiman ja —

VILHO. Totta kyllä —

ELSA. Mutta kaikella on rajansa.

ANTERO. Rajansa! Jos minulla ei itselläni olisi ollut rajaa, tiedättekö mitä olisin voinut tehdä täällä karjalan talonpoikain parissa — ja mitä olen tehnyt? Kaikki maaostoni kestävät päivän valon — ja sitä ei voi sanoa joka mies minun paikallani, uskokaa jos tahdotte.

VILHO. Vaikka niin on, suree kuitenkin vapaa talonpoika mennyttä maataan.

ANTERO. Huolettomampi heillä nyt on elanto, paljoo paremmat tulot tehtaan palveluksessa. Kovempi työ ehkä, vaan lyhempi päivä.

ELSA. Mutta niin eri asema. Sen minäkin käsitän. Ei entistä perhe-elämää: sielullinen häiriö, hyppäys — Uusi piirre!

AINO. Niin, Elsa: uusi piirre.

VILHO. Ja *se on juuri heikkous* tällä tehtaalla, että vanhimmat, vaikuttavimmat miehet ovat entisiä maanomistajia, salaisia vihamiehiä kaikelle liikkeelle ... joko tietten tai tietämättään.

ANTERO. No, Vallinkorva esimerkiksi? Enhän saa häntä kauppaan, vaikka kuinka koettaisin.

VILHO. Arvaa, että asia on kipeä enolle.

ANTERO. — ja tahtoo kiskoa, ei muuta. Tuskin itse ymmärtäisikään oikeuksiensa arvoa: suurin vedenomistaja täällä, neljäsosa ... ylikin, kosken voimasta. Ja aikoinaan olisin sen saanut kohtuhinnalla. Mutta nyt —! Sillä on joku neuvonantaja.

VILHO. Ken se olisi?

ANTERO. Kukas muu kuin se meidän "Hyytelö" ... mikä se nyt oli: "Joel Hyyteläinen"?

VILHO. Ei se peijakas ole tyhmä.

ANTERO. Hänellä on asioimisia sillä taholla. Tyttärenkin kanssa jotain väliä.

VILHO. Tavoittelee sitte myötäjäisiä?

ELSA (hiljaa). Tarkoitatteko Alpoa?

ANTERO. Häntä. Niin — kukapa maailman menon arvaa.

AINO. Entäs Saarelan Hilja?

ANTERO. Sehän hänellä nyt on olevinaan kierroksessa.

VILHO. Mutta minä en suo sitä hänelle.

ANTERO. Siin' on koira heinäkuorman päällä: itse ei huoli eikä anna muille.

VILHO. Muille kyllä joutaa minulta, vaan ei hänelle.

ANTERO. Miksi niin "joutaa"? Kaksisataa tuhatta Saarela aina vastaa. Käyt mulle yhtiömieheksi.

VILHO. Kelpaisihan sillä jo yrittää.

ANTERO. Totta puhuen, minä olen helisemässä, jos kurssi yhä laskee. Nyt jo on työ ja tuska suorittaissa sitoumuksia.

ELSA. Etkö saattaisi jättää koko pörssikeinottelua, kun sinulla siitä on niin paljo huolta ... näin etäällä?

ANTERO. Mielelläni jättäisin, mutta mitä ajattelisi Pietarin liikemaailma? Kaikki afeeriyöstäväni siellä, melkein. Vielä en ole saanut tappioita, mutta aina silloin on vaara tarjona, kun täytyy toimia silmät ummessa, onnenkaupalla.

VILHO. Palkkoja siis ei edes voitaisi nostaa?

ANTERO. Ei tuntuvasti.

AINO. Tehkää setä kulta, mikä suinkin on mahdollista! Heillä on niin raskas työ.

ANTERO. Ja sinulla niin hyvä sydän, pääskyseni. (Silittää hänen hiuksiaan.) Ei, tehdasta on pakko laajentaa, ennenkuin voitto tuntuu missään.

VILHO. Teollisuuslaina?

ANTERO. Niin .. taikka Saarelan Hilja. Kiinnityslainaa näet en voi saada, jos tehdas osaksi on vieraalla maalla, ja toisella sananvaltaa koskessa. Oletko perillä asiasta?

VILHO. Kyllä. No, kun enolla on siksikin suuri saaminen —

ANTERO. Mitä voin sillä nyt? Haenko hänen tilansa vasaran alle — tulee joku rahamies, joku kilpailija ... ostaa sen hinnalla millä tahansa.

VILHO. Omituinen pulma. Ja enon ei juuri kannattaisi ... olen minä sen nyt niin tarkkaan mitannut ja laskenut, ei kannattaisi mennä yli sadan tuhannen, vaikka kyllä siinä on hyvät ryöpyt.

ALPO (tekee liikkeen piilopaikassaan).

ANTERO (epäluuloisesti kuunnellen). Niistä älä puhu näillä tienoin! Ehkä hänelle kelpaisi enemmänkin. Mutta nyt siellä on köyhyys ylimmillään. Ilman hän ei olisi tuolla takomassa.

VILHO. Ei tiedä, mitä hän oikeastaan "takoo".

ANTERO. Kuuleppas Vilho! Onko sinulla mitään ehdotusta?

VILHO. On.

ANTERO. Siitä "heikkoudesta" —?

VILHO. Etupäässä siitä.

ANTERO. Ettei uudistuisi tuo lakon uhka joka kevät?

VILHO. Niin, toivoakseni *Että työmies ei aina vaan olisi vaativalla puolella*, että liikkeen etu olisi myös työmiehen etu, että kumpikin puoli niin kantaisi kuin maksaisi palkkansa —

ANTERO. Siis siihen Englannin malliin?

VILHO. On paikoin käytännössä muuallakin. Ei tietääkseni ole keksitty parempaa, pysyväisesti vaikuttavaa varokeinoa.

ANTERO. Hm — ottaa työmiehiä osalle liikkeeseen?

AINO. Sehän on tulevaisuuden aate, jalo.

ELSA. Kaunis aate.

VILHO. Sen kun toteuttaa, ovat vanhimmat ja parhaat työmiehet uskollisimpana tukenamme kaikkea kiihoitusta vastaan.

ANTERO. Suittaa olla.

VILHO. Ja yleensä saisi pysyvemmän, valitumman työväen.

ANTERO. Suuri asia se olisi. Mutta niin laajassa liikkeessä kuin minun, ei ole hyvä ryhtyä kokeilemaan. (Miettii.) Maltahan aikaa! Uskaltaisitko sinä?

VILHO. Miks'en uskaltaisi! Esittäisinkö sitä muuten?

ANTERO. Niimpä osta *sinä* Vallinkorvan paikka ja laita omantakeinen liike sinne ylemmä!

VILHO. Millä varoilla?

ANTERO. Kyllä sitte rahoja lähtee. Toimitaan yhdessä! Minulta saat aluksi ja autan nimelläni. Näytä, kestäkö aatteesi käytännössä! Ja tiukan tullessa, löytyyhän Saarelan Hilja.

AINO. Sellaisiinko tarkoituksiin?

ELSA. Että parhaatkin teistä voivat puhua naisesta kuin olisi hän mikä kauppatavara miesten käsissä!

AINO. Niin — se on nöyryyttävää!

ANTERO. Leikkiä, leikkiä, tyyppikani! Ihanteitten puhdas lapsi!

ELSA. Täällä liijan usein unhotetaankin ihanteet.

VILHO. Mutta jos Vallinkorva ei myö minullekaan?

ANTERO. Miks'ei möisi? Hän ei ole niinkään outo mies, kelle ei pidä vihaa.

VILHO. (lyö hänelle kättä). Minä koetan. — Mutta nyt on ensi työnä saada lakon hanke asettumaan.

ANTERO. Kyllä se nukkuu alkuunsa, niinkuin aina ennenkin.

VILHO. Minä en ole varma.

ELSA. Missä on tuon tyytymättömyyden pesäpaikka, niin sanoakseni "ahjo"?

VILHO. Siellä missä tehtaankin pääahjo: valssipajassa.

ELSA. Onko teillä mitään vastaan, jos minäkin koettaisin voimiani?

ANTERO. Ei suinkaan! Niin tekee kelpo vaimo!

VILHO. Nyt siellä ei mieliala ole soveliain. Vasta sitte, kun ensi kiihtymys on ohi.

ELSA. Minä taas ajattelin päinvastoin, ettei olisi ensinkään menetettävä aikaa.

AINO. Sitä minäkin. Jos se saa kauvan kyteä, niin kiihtymys yhä yltyy.

ANTERO. Typykkä voi olla oikeassa: joka tyynen lepää, se tuulen soutaa.

AINO. Mitä aijot Elsa?

ELSA. Järkevän, asiallisen puheen pitäisi heihin vaikuttaa.

VILHO. Mutta osaatteko asettua heidän katsantokannalleen?

AINO. Oi, se on niin helppoa! *Ajattelee vaan, että puhuu lapsille.*

VILHO (nauraa). Vai niin!

ELSA. Mitä naurat? Minusta se oli sekä sattuvasti sanottu että terävästi huomattu. Kansan ajatustapa on jotakin niin alkuperäistä, niinkuin lastenkin. Todella sattuvasti sanottu!

VILHO. Miks'ei, kun vaan pitäisi paikkansa.

AINO. En minä sillä tarkoittanut, että he olisivat lapsia kuitenkaan. Heissä on paljon syvää, yksinkertaisen kuoren alla.

ELSA. Niin, kun tutkii ja osaa vetää sen esille.

ANTERO. Useat ovat sellaisia salalaatikoita.

VILHO. Niin ... salalaatikoita. Ajattelet: "tuossa on pohja". Mutta siellä on vielä toinen pohja alla.

AINO. Mitä aijot, Elsa?

ELSA. Ajattelen näin: ketkä olivat vaikeammat lähestyä kuin aseelliset plebeijit pyhällä vuorella? Yksi sattuva vertaus sai heidät palaamaan.

VILHO (nauraen). Hyvä! Meillä miehet tuskin aikovatkaan tarttua aseihin.

AINO. Sinä taidat ottaa asian pilaksi? Menenius Agrippan vertaus on kuitenkin jo kestänyt tulikoetuksensa ihmiskunnan historiassa.

ELSA. Niin onkin. Miksi se nyt olisi menettänyt kärkensä?

ANTERO (hymyillen). Koeta onneasi!

ELSA ja AINO. Siis valmistautumaan.

(Menevät vasemmalta.)

Kolmas kohtaus.

ANTERO (ovesta verannalle). Martta!

MARTTA (tulee perältä). Mitä nyt?

ANTERO. Minä en totisesti saa päähäni, kuinka meidän talous voi maksaa niin paljon kuin näillä viime kuukausilla?

MARTTA. Oha tässä perettä ... kalliist' eletää, kaupunk'-hinnat.

ANTERO. Vaikka! Mutta meillä on oma maanviljelys, oma karja — ja sittenkin kolmatta tuhatta kuukaudessa! Onko se laitaa?

MARTTA. Ka em mie tijä: männeet o.

(Aikoo lähteä.)

(Antero tarttuu häneen, jolloin Alpo astuu esiin vasemmalta).

ANTERO (Martalle). Maltahan vielä! Milläs rahoilla poikasi kassavaillinkia maksetaan?

ALPO. Mitä vaillinkia, jos saan kunnian kysyä?

ANTERO. Alatko näyttää hampaitasi jo? Muutaman kuukauden ollut. Millä täyttelet teoloogien kassaa?

ALPO. Rahalla tiedysti.

(Vilho menee oikealta.)

ANTERO. Mutta varastetuilla!

ALPO. Kenenkä varastamilla?

ANTERO. Sinun ja äitisi.

ALPO. Ei osunut paikalleen: toisaalta varas etsittävä.

ANTERO. Älä luikertele!

MARTTA. Jos oiski maksant perinöllää?

ANTERO. Millä perinöllä?

MARTTA. *Issäisä*.

ANTERO (Alpolle). *Kuka* sun on isäsi?

ALPO. Teitän veli-vainajanne, (kumartaa) *setä!*

ANTERO. Vaiti, äpärä! Vai minun veljelläni tuollainen poika!

MARTTA. Ei mahittelemist selväss assiiss. Saam mie sannoo papill ja kaikill, jos niiks' tulloo... Patruun isseki myöntänt.

ANTERO. Mutta nyt en myönnä.

MARTTA. Ni *sentakkei* —?

ANTERO. Minkä?

MARTTA. Eiks ollt Tanel' herrallki *tehtaast osa?*

ANTERO. Jos olikin, niin minä sen olen perinyt, eikä tuo käärme. Olisi edes toista laatua mies! Tämän perästä et kassakaappiani aukase, paitse minun silmäini alla. Avaimen otan paikalla pois ovesta.

(Menee oikealta.)

ALPO (näyttää Martalle rahoja). Ehtin kuitenkin paraiksi kaapada ne kaksi sataa, jotka lupasin juhannusaattona, (nauraen) "hääpäivänä" —

MARTTA. Älä sie ennää naura! Se ol'ki sa'antuhan tyttö, se Lyyli.

ALPO. Mutta Hilja: kaksi sadaa tuhatta.

MARTTA. A jos Vilho saap' särkeneeks' siu puuhaist' kaikk'?

ALPO. Vielä midä. Otan vaan Vallinkorvalta vanhat talonpaperit pois. Unohtin silloin ... *kiinnekirjankin*.

MARTTA. Mihi konttoo' sie ne kaks'sattaa vyöräsit?

ALPO. Reparatsuuni- ... korjaustöitten tiliin, *paikkausten* hi — hi, en taloustilille. (Martta aikoo mennä). Kuulkaapas, äidi! Ettekö saisi tämän talon *rouvaa ottamaan Lyylin lasta kasvatikseen?*

MARTTA. Joko hää o —?

ALPO. Jo.

MARTTA. A mitä varte sie —?

ALPO. Kyllä tietän tarkoitukseni.

ANTERO (tulee oikealta, kassakaapin avain kädessä). Vielä sana, Alpo!
Mitä sinä asioit Vallinkorvalla?

MARTTA (siirtyy peräovelle).

ALPO. Luulen tehneeni Teille suuren palveluksen siellä.

ANTERO. Sinun palveluksiasi!

ALPO. Vallinkorvan tilan osto on minun toimestani siirtynyt afeerialalle ... puhtas rahakysymys nyt enää.

ANTERO. Mikäs se on ennen ollut, mielestäsi?

ALPO. Hyvin arkaluondoinen, hämärä. Ette olisi voinut esiintyä etullisimmassa valossanne —

ANTERO (astuu uhkaavasti häntä kohden). Varo sinä!

ALPO. Kukas minun puoltani pitää, ellen minä itse? On minullakin oikeus elää.

ANTERO. Mutta ei tehdä koiruuksia —!

ALPO. Kun minulle ei anneta oikeutta, otan sen itse, omaan kädeeni.

ANTERO. Sinä et saa minun lähetyvilläni harjoittaa omankäden oikeutta, minä kiellän sen. Tee selko asioimisistasi siellä, taikka —!

ALPO. Teen, jos ja kun itse tahton ... näen hyväksi.

ANTERO. Tiedätkö, kuka tässä on käskijäsi?

ALPO. En tietä muusta käskijästä tai kieltäjästä kuin oma —

ANTERO (keskeyttää). — Omatuntoko? Joko taas on omatunto vedettävänä esiin: kaikkien roistojen ensimmäinen ja viimeinen valtti?

ALPO. Aijoin totella sanoa "omatundo", mutta täällä, näissä oloissa, ei näy käsitettävän muuta kuin *oma edu*. Parempi tosin olisi sen sijalla omatundo —

ANTERO. Riittää! Löysit minusta vastineesi, ole huoletta.

(Menee oikealta, sulkien oven lujasti jälkeensä.)

ALPO (Martalle). Sata tuhatta, äidi! Se siellä kivistää. Satatuhatta!

MARTTA. Ja Hilja kaks' sattaa.

MOLEMMAT. Kolme sataa tuhatta!

ALPO. Minusta vielä paisuu rikas mies.

MARTTA. Oisiks siitt vääri? Ni paljo mieki saant ijässän häpiää. Sie olit ainuva toivontähti; siellä Helssingiss ku juopottelit, pilvess' ol' sekki.

ALPO (ei kuulevinaan). Nyt voin kiskoa perindö-osani ulos, sieltä kautta.

MARTTA. Ja lisän kanss. Vuoro vierais! Ylytät sie sitä työlakkoo?

ALPO. Ei, ei! Sittehän "setä" ei jaksaisi maksaa.

Kolmas kuvaelma.

Tehtaan valssipaja. Vasemmalla: etualalla valssi, sen takana hitsiuunit. Perällä putlausuunit. Oikealla pimeä, josta kuuluu toisinaan takomisen jyskettä ja rautojen räminää. Näkyvissä vaan etualalla pieni sepän-ahjo palkeineen ja alasimineen. Keskellä höyryvasara, höyryajohtoputkineen ja käyttötankoineen. Valssin sivulla kasa enemmän ja vähemmän jäähtyneitä rautatankoja. Kunkin putlausuunin edessä penkki, jolla on juoma-astia ja pyyhinliina. Ahjon luona karkaisuastia. Höyryvasaran ja uunien välillä kuljetetaan hehkuvia rautaharkkoja pienillä kaksipyöräisillä rautakärryillä.

Yö. Ainoastaan ahjon ja höyryvasaran välillä katossa pieni sähköliekki. Mutta uuneista tulvaa voimakas, hiukan punertava valo, milloin niitä avataan. Alussa ovat ne kiinni, silloin valaistus etupäässä lähtee hehkuista raudoista: höyryvasaran alla olevasta harkosta ja valssissa valmistuvasta hoikasta rautatangosta, joka sähisten luikertaa pimeällä lattialla kuin tulikäärme. Putlaajat eivät keskeytä työtään muulloin kuin harkkoja ulos otettaessa. Kulku ahjon taitse oikealle, pimeään.

Ensimmäinen kohta.

Sepän-alasimella Vallinkorva viimeistelee pihtiä ja sihtailee niiden suoruutta. Iikka on hänellä lietsojana. Ijäs täyttää höyryvasaraa. Puhos ja Huuhka valssaavat. Jäntti ja eräs nuorempi työmies, nimeltä Ilves, "syöttävät" höyryvasaraa. Heille tuo harkkoja putlausuuneista Leena. Kun harkko on taottu särmikkääksi möhkäleeksi, vie sen hitsiuuniin nuori tyttö Anni. Kaksi nuorta tyttöä, Kerttu ja Lillukka, tuovat ulkoa takkia paareilla putlausuunien edustalle.

Putlaajia on kaksi kullakin putlausuunilla. Toinen pitkällä rautatangolla uunin luukussa olevasta reijästä liikuttelee rautakeittoa, toinen sill'aikaa istuu, juo ja pyyhkii hikeä, ollakseen heti valmis tarttumaan työhön, kun toinen väsy. Aina muutaman minuutin kuluttua miehet vaihtuvat. Putlausuuneista nostetaan harkot rautakoukuilla ja laajaleukaisilla pihdeillä. Valssaajat itse ottavat möhkäleet hitsiuuneista pihdeillään. Miehet, paitse Ijäs, ovat kaikki noessa, yllä työpuserot, vaan putlaajilla ainoastaan liinahousut ja kärventyneet paidat, rinta paljas. Jotkut ovat avopäin, toisilla pieni lakin rähjä takaraivalla. Kaikilla puukengät jalassa.

PUHOS. A jos ensi' pyytäs' muite vaa, lakost ei virkkas' mittää?

HUUHKA. Nii se onki meinink' täss pääss pajjaa.

VALLINKORVA (iskee vasaransa alasimeen ja lähtee kävelemään, pihdit kädessä). Siinn o miu vasarain. Tartutaa siitt parema palka aikann.

IJÄS. Mut jos mie tään ukkovasaran seisautan?

(Antaa höyryvasaran seista. Lähtee kävelemään.)

Iikka. Soikiaks' käisiit patruunalt silmät.

(Sammuttaa ahjon.)

PUHOS. Mie sitä lakkoo rupian pelkäämää'. Jääp' täss viel hampaat naulaa'.

VALLINKORVA. Pitkääks *hää* siitt kestää? Vahinkoo saap', jot vinkuu korviss.

JÄNTTI. Mitäs meill o ettuu häne vahingostaa?

VALLINKORVA. Miull o *vihhaa*.

HUUHKA. *Miull* ei oo, senku nosta's palkkoi.

ILVES. Laupias samaritaan!' Mill viisii vei Vallinkorvaltki maan!

VALLINKORVA. Kaikk' o ruukki syönt ja ryövännt: maat ja mantereet, vaimot ja lapset ... miu perehein.

PUHOS. Miull ku om polo'sell ni iso pere: hirvittää.

VALLINKORVA. Eiks nyt hyöki vähä jaksas' kärsii, ku siitt tulloo pehmiämp' peräst.

HUUHKA. A jospa nostaa palkat ilma' mittää, ku pyyvetää?

VALLINKORVA. Kerjäläisiks' herkiätten, armoill.

IJÄS. Ei teist oo: akat mieless.

(Pala työhönsä.)

ILVES. "Fundeera se ämmä' peell", sano' vallesmann'.

PUHOS. Ka täytyy. Kerra saant hankkineeks'.

HUUHKA. Kaikilt eivät jouva —

ILVES (keskeyttää). — ni kaikkee' ruuki työhö?

LEENA (hotasee häntä suulle). Suus' kii!

JÄNTTI. A siinn muorii pala'ne.

Ilves. Vaihakki sie hammeet jalkaas' Lienalt!

ANNI (laittaa kärrit vauhdilla luotaan). Siinn o siu hammeis'!

LEENA (samoin). Miehet tääll o akkoi.

KERTTU ja LILLUKKA (heittävät paarinsa avattuun putlausuuniin palamaan). Mut ei tytöt.

ILVES. Tyttöloist niit enne' o tullt.

(Naiset jäävät joutilaina istuskelemaan ahjonsa alasimen seuduille.)

HUUHKA. Vieläks vettää kieroks' siu pihtiäis, Vallinkorva?

VALLINKORVA. Älä sie niist huoli: assiit mie kasson suoraa'.

JÄNTTI (huutaa putlaajille). Eiks oo nii, jott ensi' valitaa miehet ja pyyvetää muite?

PUTLAAJAT. *Muite enst'*.

VALLINKORVA. A jos hää ei suostu?

PUTLAAJAT, sitte KAIKKI. *Siitt tehää!* Tehää siitt.

Toinen kohtaus.

Antero, Elsa, Vilho ja Alpo tulevat.

ANTERO (takaa Vallinkorvalle). Eikös Vallinkorvalle riitä työtä?

VALLINKORVA (kääntyy päin, heitettyään pihdit ahjolle). Ei jaksa miu vasarain.

ANTERO. Miks'ei?

VALLINKORVA. Sill o nälkä.

ANTERO. Eikös jano? — Teill' on täällä tavalliset palkat, niin että siivolla — Seisottakaa siksi aikaa, kun minä puhun!

(Ijäs seisauttaa höyryvasaran. Valssaajat heittävät tangon kasaan, että rämähtää.)

VALLINKORVA. Voivat seissa kauvanki, ku oppiit.

ANTERO. Sinulle puhun jälestä. (Muille.) Palkat olen pitänyt siksi korkeina, että säästäväsellä elannolla hyvin tulette toimeen.

ILVES. Kene hyväks' säästää?

VALLINKORVA. Ka patruunall: *maa' ostoo*.

PUTLAAJAT. Ei jää säästettäväks'.

ANTERO (Vallinkorvalle). Aamulla saat käydä palkkasi konttorista.

VALLINKORVA. Voip' siell sattuu kävijöit enemp'ki.

TYÖMIEHET ja -NAISET. Voip' sattuu!

JUOKSUPOIKA (tuo Anterolle sähkösanoman, palaa heti).

ANTERO (avatessaan, Vilholle). Uhkaavalta näyttää tosiaan! — Kurssitelegrammi tietysti. (Vilkastuaan sähkösanomaan.) Laskenut kolme penniä! Peruutettava myyntikäsky vieläkin.

(Menee kiireesti.)

ELSA (astuu esiin, korottaa äänensä). Kunnioitettavat, rehelliset työmiehet!

PUTLAAJAT. Ohoi! Tääll ollaa.

ELSA (laskien kätensä Vallinkorvan olalle). Niitten katkeruutta uhkuvain lauseitten johdosta, jotka äsken kuulimme tämän arvonmiehen huuilta —

VALLINKORVA (irtautuu). Oo tuoss!

ELSA. — sen johdosta tuli mieleeni eräs kertomus vanhalta ajalta, jolle pyydän teitä hetkeksi kallistamaan korvanne —

PUTLAAJAT (keskeyttämättä työtään). Vastaat sie, jos mei keitokset pallaat pohjaa'?

ELSA. — kuinka kerran ruumiin jäsenet vihastuivat vatsaan, joka ei mitään vaivaa nähnyt, vaan nautti hedelmän toisten työstä —

VALLINKORVA. Nääs hylkyy!

IJÄS. Siint ol' yhess satukirjasski.

ALPO (syvissä ajatuksissa katsoo putlausuuneihin).

VILHO (puree huultaan, pidättääkseen naurua).

ELSA. — kaikki jäsenet päättivät kieltäytyä vatsaa palvelemasta: käsi ei vienyt ruokaa suuhun —

ILVES. Niin rampiutu'!

USEAT. — ähmissää.

LEENA. Kuis *siitt* käi?

ELSA. Niin — kuinka kävi: *vatsa kuoli, mutta kuolivat kaikki jäsenetkin*.

ILVES. Meill onki vassa issell.

VALLINKORVA. Ei pyritäkkää osill patruuna' vassaa'.

PUHOS. Miull o viel seissemä vassaa kotonn, jos yks' kuolis'ki.

ELSA. Tämän vertauksen keksi ikivanhassa Rooman kaupungissa, joka paavistansa lienee täälläkin pohjoismaissa yleisesti tunnettu, tasavallan ensi aikoina —

TYÖMIEHET. Vai Ruomiss oikee!

IJÄS (panee höyryvasaran käyntiin. Aletaan ryhtyä työhön).

ELSA (vaikenee neuvottomana).

ALPO (astuu avattujen uunien ääreen, rykäsee). Rakkaat ystävät! — —

Eiköstä tämä kitastansa liekkiä syöksevä ahjo, tämä suitsuvainen pätsi ... minä kysyn teildä, niin ylhäisiltä kuin alhaisilta, eiköstä se johtata ajatustanne siihen mereen, joka tulesta ja tulikivestä palaa?

Jo lapsuutesta on kansassamme syvälle juurtunut ijankaikkisen katotuksen kammo. Siitä tulee se hurskaus, semminkin vanhemman kansan hurskas luondo —

VALLINKORVA (samalla nuotilla). — ja repäsevä meinink'. Mut käy sie konrahi tekkoo', halunkki! (Sulkee lähimmän uunin suun. Tavallisella äänellä.) Vähäll sie täst helvetist pääset.

ILVES. Rikast miesthä ne siell korvensiit.

IJÄS. Köyhä hurah'tki taivaase.

VALLINKORVA. Ei saannt viel veisanneeks' senkää iellimäise saarnan pääll.

(Paljastaa päänsä ja alottaa virren, johon työmiehet sekä naiset yhtyvät.)

Ruomi röykkiä, kuink kättees' käynyt?

Kuin olet elänn tuiki tuimann,

Kaikkii' ylits korkiast korottanut

Sen pahan paavin, julki julman,

Alas tallann

Kanss väkivallan

Asujat maan piirin päällä.

(Elsa ja Alpo menevät veisuun aikana.)

VALLINKORVA. Ka, veisuutaks mei papit pakenoot?

VILHO (nauraa ääneen).

PUHOS (Vallinkorvalle). Oisit täll inssinyörill myönt tallois.

VALLINKORVA. Mintähe?

PUHOS. Ois viel rustannt meill toise ruuki. Millo' puuttunt, saant vaihtaa isäntii.

VALLINKORVA. Yhest luust o vuohell sarvet.

VILHO. Onko sitte nykyisessä isännässämme vikaa?

VALLINKORVA. Yht *vikkaa* koko mies.

JÄNTTI. Siint ei mies paljon korjau, mie sanon. Mut inssinyörill vois' paremi riittää rahat.

VILHO. Kuinka niin?

PUHOS. Sill om patruunall liijan paljo syrjämänekkii. Nää liikkeet miu tuntiiksein tuop' sissää' rumast'.

IJÄS. Tuot'ki yht kolehtii' kerjäläist kouluuttant, eikä mittää tullt.

ILVES. Jumalan miel'harmi.

HUUHKA. Virkaa vajjaa pappi ja kärsää vajjaa — en viissi sannoo.

IJÄS. Viel o siitt se vanha —

ILVES. — ni hyypiä, siell.

IJÄS. — huushollaamass: laahmaa taloss —

ILVES. — ku Hämmee siat vatukoss.

VILHO. Siitäkin näemme, ettei syy ole patruunassa.

PUHOS. Ajas' tiehee koko parti!

VILHO. Ei käy ajaminen: omituiset seikat —

(Vaikenee.)

JÄNTTI. "Kerra saant hankkineeks" ... kuis sie Puhos isse sano't äskö?

PUHOS. A mites se vallesmann sano' täll Jäntill? Muistat sie Ilves?

ILVES (matkii). "Ele sine purppata, ei se passa ene purkkata, kun yks kertta ole vikitty: sine saa tytty sinu Magdaleena Mansikka kanss."

TYTÖT (nauravat).

LEENA (Ilvekselle). Tahot sie taas tälll'?

VILHO. Ei patruunalla siinä asiassa ole aivan sitä laatua syyt, vaan pätevät sittenkin.

PUHOS. Mut jos inssinyör' panis' ruukin pystyy'?

VILHO. Olisitteko miehiä osalle?

TYÖMIEHET. Sen tiijätki!

VILHO. Entäs Vallinkorva?

VALLINKORVA. Mie siitt en siihe perusta, en ni mittää, ruuki savottaa'.

VILHO. Viepi se mukanaan kuin virran nielu. (Lyö häntä olalle.) Vie Vallinkorvankin vielä.

(Menee.)

VALLINKORVA (hänen jälkeensä). *Kaikk'* se nielis', ruukki. (Muille.)
Näittäks työ nyt? Jokos korotti palkat? Ei märkääkä.

JÄNTTI. Valitaa miehet patruuna' puheill!

PUHOS. — a viel koettamaa'.

VALLINKORVA. Mie vaa en lähe.

HUUHKA. Ei siust ois'kaa: pois potkastii töist.

PUTLAAJAT. Ei *kauvaks* ajant, se nähhää. Taka's otettava.

IJÄS. Em miekää oo käypä sinn kerjuureisull.

ILVES. A miks'et oo?

ANNI (yht'aikaa). Onks siu pääs' kääntynt?

IJÄS. Kääntynt! Mut poikamies, yksinäine, siks'ki palkkaa ... sannoo: "et sie häpiä, viel tulet lissää —"

ILVES. — ni "puistamaa"? (Muille.) O hää oikiass.

JÄNTTI. Oikiass o.

HUUHKA. Valitaa muit!

PUTLAAJAT. Siitt valitaa, lähtiiss.

(Työ tulee taas täyteen käyntiin, paitsi
Vallinkorva ja Iikka menevät.)

VALLINKORVA (hyräilee mennessään). Liukas maailman tie!

ILVES. Mennää täält miehiss ku mustat pirut. Ja pietää jyry.

TOISET. Jyry pietää!

Neljäs kuvaelma.

Puisto kosken rannalla, uhkea koivikko. Etualalla avoin ruohokenttä. Vasemmalla koski; sen toisella rannalla tehdasrakennuksia. Kosken poikki silta, johon sulkulaitos yläpuolella nojaa. Kosken takana kallio; kauvempana takalikolla korkeat maisemat, joitten lomasta näkyy tyyni virran polvi. Oikealla huvimaja. Tie johtaa oikealta huvimajan etupuolitse sillalle, jonka toisessa päässä jakautuu kahtia: tehtaalle ja kallion taa.

Ensimmäinen kohta.

Lyyli on tulossa vasemmalta. Huomaa Elsan menevän huvimajaan ja Ainon samassa saavuttavan hänet polkupyörällä, pysähtyy, mutta sitte astuu edelleen, nähdessään että:

ALPO (rientää huvimajan ohi häntä vastaan sillankorvaan). Mitä sinä tänne tunkeut?

LYYLI. Kun et sinä tule, täytyy minun —

ALPO. Etkö käsitä? Mene nyt hyvä Lyyli: olin juuri aikeissa tulla teille.

LYYLI. Vai olit! Eikö sulla olisi ollut aikaa ennen tulla?

ALPO. Eipä niinkään: kevätkiireet —

LYYLI. Siitä päivin kun sait kauppakirjan, et ole minulle silmiäsi näyttänyt. On minulla *nyt* tarkoituksesi selvillä.

ALPO. Mitä sinä oikein tahtot minusta?

LYYLI. Täytyykö minun se *sanoa*? Tässä?

ALPO. Kun kerran sinua huvittaa *tässä* —.

LYYLI. Olkoon menneeksi: *tänään piti olla häämme.*

ALPO. Totellakin? Oikeinko olet siitä iloinnut ja tätä päivää ikävöinyt?

LYYLI. En! Vaan pakosta olisin —

ALPO. Veisinkö ketään vihille *väkisin!* Ja vielä se äidisi viinajuttu, likainen —. Salama kirkaalta taivaalta!

LYYLI. Senkin voisit tuomita toisin, jos sulla olisi *sydäntä*. Kamala tulla sinun vaimoksesi enää.

ALPO. Mitä sitte teet täällä?

LYYLI. Sinulla on vielä toinen velvollisuus, jos yhdestä pääsetkin.

ALPO. Mikä velvollisuus?

LYYLI (hiljaa). *Isän!* Kunniaani on jo myöhä pelastaa, mutta pitääkö minun kärsiä puutettakin?

ALPO. *Kodisi* —?

LYYLI. Kotini kavalsit ruukin alle. Isäni *ei voi*, jos tahtoisikin, kun joutui työstä pois.

ALPO. Taitanko minä sen auttaa?

LYYLI. Keneen minä käännyn, jos en sinuun? Kenen on syy, että olen joutunut näin —?

ALPO. Kaikedi oma syysi, oman syndisen lihasi.

LYYLI. On tosin omaakin syytä, en sitä kiellä. Mutta älä sinäkään —!

ALPO. Millä sen totistat?

LYYLI (kovemmin). *Tiedät* kyllä itse, hävytön! Auta edes tämän ajan yli! Muuta en sinulta vaadikkaan. Perintö-osanikin veit.

VILHO (tulee oikealta huvimajan seutuville, Alpon huomaamatta).

ALPO. Perindö-osasi! Velkaako tarkoitat?

LYYLI (ottaa esille kirjeitä). Niimpä en tahdo säilyttää näitäkään muistoja.

ALPO (tarttuu ahnaasti niihin). Midä papereita ne ovat?

LYYLI (naurahtaa). Ei ne *talonkirjoja* ole, vaan kirjeitäsi — aina siltä ensimmäiseltä kesältä. *Velkakirjoja* tavallaan.

ALPO (katselee kirjeitä). En voi näissä havaida nimikirjoitustani alla.

(Elsa ja vähä jälempi Aino ovat astuneet huvimajasta.
Vilho silloin kätkeytyy Alpolta huvimajan suojaan.)

ELSA. Alpo! Me olemme nähneet, kuinka sinä käyttäyt. Sinulla ... sinulla ei ole siihen oikeutta.

AINO (melkein yht'aikaa). — Ei ole sitä oikeutta.

ALPO. Kelläs sitte on siihen oikeus.

ELSA ja AINO. Ei kellään.

ALPO. "Samalla mitalla, jolla te mittaatte —"

LYYLI. Hyvästi Alpo ... *ijäksi!*

ALPO. Tulen illemmalla teille, kuden jo sanoin.

LYYLI (kääntyy mennäkseen vasemmalle, mutta pysähtyy sillalla, tuijottaen koskeen hetkisen. Sitte poistuu kuin paeten).

VILHO (sill'aikaa tulee esiin, tekee liikkeen, rientääkseen apuun).

ELSA ja AINO (nuhtelevasti katsovat Alpoon).

VILHO (hilpeästi kuin ei olisi nähnyt kohtausta). No Alpo! Mitäs iloa saadaan toimeen täksi illaksi?

Onhan nyt juhannusaatto.

ALPO. Eivätkö siitä nuoret pidäne huolta? Minä en ole sopiva mies niissä asioissa —.

VILHO. Se suuri *pyhyyskö* painaa, vai murheet ja huolet niin nuorella ijällä jo?

ALPO. Minua ototetaan rukoushuoneelle. Muutoinkin luondeeni kallistuu —

ELSA (keskeyttää). Rukoushuoneelle! Voiko ajatella katalampaa? Juuri murtanut ihmiselämän.

AINO. Niin suloinen kuin hän oli!

ALPO. Ken tietää, *kuka* oikeastaan on senkin kukkasen taittanut?

ELSA. Tosin täällä paljon tapahtuu, ruukin jaloissa — Mutta jotakin niin hienoa kuin hänessä — (Vaikenee.)

AINO. — niin ylevää, Elsa: se oli ylevyyttä.

ELSA. Harvinainen esiintyminen heikäläiseksi ... ja semmoinen sydän särjetään, kylmäverisesti vaan tallataan jalkoihin —

AINO. — syvätkin tunteet.

ALPO. Entäs *minun äidini*?

ELSA (säpsähtää, joutuu hämilleen).

AINO (lukee vihkostaan). "Älä katso kansaa halujesi leikkikaluksi: se on aviorakkautenkin arvoinen".

ALPO. Eikö myös *minun* äidini ollut "aviorakkauten arvoinen"?

ELSA. Naista, naisen puhtautta täällä ei pidetä minään. Ken tahansa katsoo oikeudekseen ryöstää — (Vaikenee.) Ja mikä on suurin kurjuus: nainen itse alentuu.

AINO. — ei tunne arvoansa.

ELSA. Nykyinen polvi on turmeltunut auttamattomiin.

AINO. Mutta uuden polven eteen vielä voimme työskennellä. Elsa, minä rupean opettamaan tehtaan lapsia!

ELSA. Se on jalo päätös, Aino kulta. Ja Lyylin lapsen me pelastamme.

AINO. Otamme, niinkuin Martta esitti.

ALPO. Enkö siis ole tehnyt enemmänkin kuin minulta voitaisiin vaadia?
Turhaa tässä minulle saarnataan.

VILHO (lyö häntä olalle). "Kaikki on turhuus ja hengen vaiva", sanoo viisas Salomo.

ALPO. Pyytän, ettei Jumalan sanaa pilkata, ainakaan minun läsnäollessani!

(Menee vasemmalta.)

ELSA (hänen jälkeensä). Tekopyhä! (Vilholle.) Eikö sinua hänen käytöksensä loukannut?

VILHO. En ymmärrä: olen milt'ei hyvilläni jostain.

ELSA. Mistä sitte?

VILHO. Ettei heistä tule paria.

ELSA (katsoo kysyvästi häneen).

VILHO (välinpitämättömästi). Sen kaupan takia vaan.

AINO (kuin itsekseen). Että lapsista tulisi valistuneempia ja parempia kuin —

VILHO (tarttuu hänen käteensä). Salli minun puristaa kättäsi, Aino!

AINO (epäluuloisesti). Hm.

VILHO. Rehellisen työmiehen vilpitön kädenpuristus, kirkas kyynel kiitollisesta sydämestä on oleva

—
AINO (vetää kättään pois). Hm!

VILHO. — ainoa palkintosi kaikesta siitä vaivasta, minkä näet tämän kansan hyväksi, kaunis sirkkuseni!

(Suutelee kättä.)

AINO (tempaa kätensä pois). Ei meidän enää sovi leikitellä!

VILHO. Ei. Juhannuskokko saatava.

(Rientää vasemmalle, kallion taa.)

PUHOS (tulee tehtaalta, huomaa kohtauksen, tervehtää Vilhoa sivuuttaissaan.).

AINO. Aika hulivili!

ELSA. Pinnalta. Hänkin on kuin kansa —

MOLEMMAT. — salalaatikko.

AINO (huomaa Puhoksen tulevan). Jo alkavat tulla!

ELSA. Nyt siis on sinun kannettava kortesi —!

Toinen kohtaus.

AINO (astuu siltaa kohden).

PUHOS. Täälläpäiks Keisar' *nyt* liikkuu pyyvyksillä?

AINO ja ELSA. Keisari —?

PUHOS. Ka inssinyör'. Eiks siinn oo yks pitkä' huiskia, siljänaamane mies?

AINO. Mitä pyydyksiä hänellä on?

ELSA. Lohia joskus onkii huvikseen.

PUHOS. Ka lohist en tiijä, (veitikkamaisesti katsoen Ainoon) mut särkee pyytää ... kirkassilmii, supukkasuit.

ELSA (näyttää ymmärtävän).

AINO (hämillään). Löytyykö koskessa särkiä?

PUHOS. On erähii, rantamill.

AINO. Empäs minä ole saanut.

PUHOS. Ka (matkii, nenäänsä puhuen) "toisinaa syöp', ja toisinaa ei syö", sano' Joensuu' rikas.

AINO (ei huomaa tarkoitusta).

ILVES (tulee vasemmalta. Puhokselle). Yksi'ks sie tääll vast ootki?

PUHOS. Ka yksi', meikäläisiä.

ILVES. Ens'mäine ku Esa taivaass!

AINO. Olette menossa pyytämään palkkain lisäystä?

PUHOS. Ka on aije.

ILVES. Näi kessää vastekka: talve vara hankittava.

ELSA. Mutta *teillähän* on työtä ympäri vuoden, varma tulo kesänsä, talvensa.

ILVES. A kesäst-aikaa määtiiä muuall tienaat enempi'.

AINO. Entäpä jos ette sitte talveksi pääsekkään takaisin tehtaasen?

Kerronko pienen sadun, hyvin lyhyen?

PUHOS. Männööhä *lapsill* saakkunoi!

(Huuhka, Jäntti, Ijäs y.m. työmiehiä tulee vasemmalta.

Pysähtyvät kuuntelemaan, Ijäs koko ajan toisten selän takana.)

AINO. Oli kerran koira, jonka oli onnistunut siepata suuri lihapala suuhunsa. Käveli porraspuuta myöten virran yli. Katsoi veteen: luuli näkevänsä toisen koiran, jolla oli vielä isompi lihapala.

ELSA. Vesi näet isontaa kuvan.

AINO. Ahneus petti viisauden: koira hyppäsi virtaan, ryöstääkseen tuolta toiselta hänen saaliinsa. Sitä haukatakseen aukasi suunsa: pudotti oman lihakappaleensa, jonka virta vei. Samalla kuvakin katosi. Sai kylmän kylvyn päällepäätteeksi. Sen pituinen se.

HUUHKA. Parahiks' ol'ki nii ahneell!

USEAT. Koiraks vertaa!

AINO. Ei millään lailla! Tahdoin vaan kehoittaa ajattelemaan pitemmälle, tulevaisuuteen.

JÄNTTI. Tääll ollaa kuolevaisii.

PUHOS. Kuha' saap' päivän iltaa' ja henge huomisee.

(Antero tulee oikealta. Elsa ja Aino menevät huvimajaan.)

ILVES. Tuoltha patruun tullookki!

JÄNTTI (huolissaan). Männää, vellot, tasa'iest'!

HUUHKA (Puhokselle). Nyt sie paa kieleis ohueks'!

ANTERO. Miehillä taitaa olla konttoriin asiaa? Se on kiinni jo, juhlaa vasten.

PUHOS (ottaa lakin päästään, kumartaa kömpelösti). Myö täss ollaa tultu ni kumppaniloihi ku issemmökki puolest anomaa' patruunalt lissää nykyisii' työpalkkoin.

JÄNTTI. Kesält vaa.

ANTERO. Olen sitä omasta ehdostanikin ajatellut, mutta ei näyttäisi kannattavan —

ILVES. Jos jättäs' vähemäks' ne maaostot!

ANTERO. Kellä on nureksimista niissä? Puhos: etkö saanut täyden hinnan?
Huuhka, Jäntti —?

USEAT (vitkastellen). Veittä huokiall!

ANTERO. "Huokealla" se on totta! Muuten minun varoillani ei olisi tehdasta tuossa. Mutta *pilkkahinnalla* en ole —

USEAT. *Polust* ootte ostant!

ANTERO. Aivan pilkkahinnalla en ole ottanut keltään, vaikka joku olisi antanutkin.

USEAT. *Vallinkorvalt* —?

ANTERO (keskeyttäen). Vallinkorvan kanssa minulla ei enää ole mitään tekoa, eikä *saa olla* teilläkään.

USEAT. Mut *meill o*.

JÄNTTI. Panniit ehoks', jott Vallinkorvaa ei pitäs' ero'ttaa työst.

ANTERO. *Siihen* ainakaan minä en suostu.

ILVES. Kyll ne sitä vaatiit.

USEAT. Yhte'ne assii.

ANTERO. Vaikka ajattelisikin työmiesten kiinnittämistä tehtaasen, *osalle* ... että heilläkin olisi

sananvaltaa, niin *aina tässä täytyy jonkun olla isäntänä*.

ILVES. Ka patruunha isäntä lienöö.

ANTERO. Mikä isäntä se on, joka ei saa itse päättää, kenen pitää työssään, kenen ei? — Ei, hyvät miehet! Jos minulta kerran *isännnyys* otetaan, menkoon *tehdas myös!* Seiskoon ... tai kävelkoon, yhdentekevä siinä tapauksessa.

(Äänettömyys.)

USEAT. A *palkoist* —?

PUHOS. Vaikia on perree kanss tulla toimee' —

ANTERO. Suittaa olla. Tietää sen, mitä tuhlaava talous nielee.

ILVES. Tietää mar' patruun.

(Äänettömyys.)

ANTERO. Paljoko teillä on aikomus pyytää lisää?

TYÖMIEHET. Neljäis osa!

ANTERO. Viiskolmatta prosenttia! Oletteko mieltä vailla?

USEAT. Maakaupoiss tienaatte.

ANTERO. Riittää jo niistä! — Niin suuri korotus kävisi yli voimieni, vaikka kuinka tahtoisin.

ILVES. Eiks patruun *tahokkaa?*

ANTERO. Siellä pajassa oli viime yönä sellaiset puheet, joita en ole täällä ennen kuullut.

PUHOS. Taisiit oll vähä kiihko'ssaa miehet.

JÄNTTI. Mut *assii* on assii.

ANTERO. *Minulle* se asia ei ole sama: korotanko palkat omasta halustani vai uhkausten pakosta.

PUHOS. A vähempää' korotuksee patruun vois' käyvä?

ANTERO. Ja tulisitte taas jonkun viikon päästä uudestaan?

USEAT, Ei het'-huomenna.

ANTERO. Saadaanpas nähdä taas tulevana keväänä. — Yli kymmenen prosentin en voi —

JÄNTTI. Ei ne siihe tyyvy, mie pelkään.

ILVES, sitte USEAT. Ei tyyvytä. Ei!

ANTERO. Muistakaa myös muuan seikka: jos minut ajatte kumoon, saatte pian isännäksenne *ulkolaisen*.

USEAT. Tulkoo jos!

ANTERO. Silloin olisi toinen nuotti. Ihmettelisitte itsekin, minne on kadonnut *suomalaisen säveys*.

(Äänettömyys.)

JÄNTTI, sitte USEAT. A *Vallinkorva* —?

ANTERO. Kuulitte jo. Enempään en voi taipua.

PUHOS. Siitt viijää se vastaus?

ANTERO. Saatte viedä. Vallinkorva ja muut kiristyskeinot mielestä pois!

TYÖMIEHET. *Siitt se on iess!*

ANTERO. Mikä on edessä?

TYÖMIEHET. Työlakko on iess.

ANTERO. Ajatelkaa pääne ympäri, ennenkuin ryhdytte mihinkään! *Isännän häviö: työmiehen nälkä.* (Huomaa Ijäksen, vaikka tämä on koettanut piillä.) Onko Ijäkselläkin syytä?

IJÄS. Mie vaa kassomaa'.

ANTERO. Sinulle tahtoisinkin vähä jutella.

(Menevät oikealle. Elsa ja Aino seuraavat.)

TYÖMIEHET. Siitt se on iess!

VILHO. Olen sen monasti kertonut.

USEAT. En kait mie oo kuullt.

PUHOS. Mie kerra kuulin, mut paremi on päässäin, ku kuulen kahist.

VILHO. Jos hänet sitte kerron. — Kun palvelin kaartissa ja olin Turkin sodassa —

VALLINKORVA. Turki soass...! Olit sie viel miss! Oisit osannt syntyä aikasempaa'.

VILHO. Sivuasia. — Oli tapeltu monta viikkoa Plevnan luona, mutta linna ei antautunut. Miestä kaatui kuin heinää —

PUHOS. Mahomett' ol' julmaa puolestaa.

VILHO. — vihollinen esti ruokavarain tuonnin meiltä, jos mekin heiltä —

HUUHKA. A se vet' hoikaks'?

VILHO. Veti se: — maa oli syöty puista, yksin lehdet puista ja kuoretkin —

USEAT. *Kuoretki?*

PUHOS. Ka semmo'ne sotaväe paljous.

VILHO. — yhtenäkin aamuna kuleksin pitkin leiriä, niin miehet istuvat telttainsa edessä ja imeksivät saappaitaan —

ILVES. Jo ol'ki siitt tiukat paikat!

USEAT (näyttävät epäileviltä).

VILHO. — kulen siinä keisarin teltan ohi, niin keisari huutaa minut luokseen —

PUHOS. Se ol' näät se vainaa, jonka murhasiit.

HUUHKA. Helssingiss kuvaki, kuuluu.

VILHO. — keisari on aamukahvilla. "Täss' on viimeinen voileipä mullakin", sanoo. "Kahvia saisit kupin, mutta *kermaa* ei ole. Taitaa tässä päivemmällä vielä tulla naisvieraita minulle: Englannin kuningatar aikoi tulla, vanha ihminen. Kaikkiakin! Etkö lähde Vilho", sanoo minulle, "etkö lähde yhteen matkaan vähä kävelemään —"

JÄNTTI. Louhka mies se vainaa.

USEAT. Hitot, ku tappoit!

VILHO. — mitäs, läksinhän minä. Astutaan ulos leiristä, niin jopas tulee metsän laidassa musta lehmä vastaan —

VALLINKORVA. Onnellaa pöllöki seilaa.

VILHO. — maanitellaan lehmä luoksemme, ja minä senkun käyn lypsämään —

IIKKA. Sattu'ks astiaa?

VILHO (vähä hämillään). Lakkiini lypsin. — Keisari piti kiinni, että lehmä pysyi paikallaan —

VALLINKORVA. Ossaat sie laatii.

VILHO. — siinä pidellessään juttelee, että "ei se ole mikään ilo keisarinakaan olla: paljo suita syötettävänä". — "Eikö vaihdeta virkoja", kysyn minä. — "Vaihdetaan jos", sanoo keisari.

USEAT. Vai nii sano'.

ILVES. Ei pyytänt parissoi?

VILHO. Ei penniä vaatinut. — "Lypsävät valtakunnan rahastoa", sanoi, — "Jokainenhan sitä lypsää, niinkuin sinä siinä lehmää: minun ei auta muuta kuin *pidä sarvista kiinni vaan*", sanoi —

USEAT. Paikallee sano'!

PUHOS. Sill viisiiks inssinyör' kerto' viimeks'ki?

VILHO. En muista tarkkaan.

JÄNTTI. Ehä mie *patruuna' syyks'* oo panntkaa!

VILHO. Kukas tässä on patruunasta puhunut?

HUUHKA. Kyll myö haistetaa!

VALLINKORVA. — makkara pussist. Täss seisotat narrinais! Yksii —!

IJÄS (tulee oikealta). Patruunall ei ois ouvot tuumat tekkeill.

USEAT. A milla'set tuumat?

IJÄS. Taipu's, kuuluu, ottamaa' työmiehet osall.

PUHOS. Sen jos patruun tekis —

IJÄS. *Lykkäytymmää* se pitäs' saaha, se lakko.

USEAT. Nii, lykkäytymmää'.

VALLINKORVA. Ei teist oo.

USEAT. Vois'ha vähä vuottaa.

VALLINKORVA (hiljaa Vilholle), Meinaat sie miust viijä *voito*? No, ei siint vihhaa.

VILHO (katsoo häntä ääneti).

VALLINKORVA (työmiehille). *Vuotoksee* kerra jäänöö, voip' lauhtuu.

(Nojaa sillan kaidetta vasten, katsoen koskeen.)

IIKKA (samoin).

USEAT. Älä luule, jos *pyhäst* yl' —.

VILHO. Eikö tässä nyt saada mitään juhannusiloa toimeen? Laulakaa edes, tytöt, jotakin!

TYTÖT (toisilleen). Laula sie! — Ehä mie ossaa. — Laula sie! — Em mie.

VILHO. No, mutta Vallinkorva ... ettekös Te ole vanha laulaja? Siellä valssipajassa kyllä vetelitte "Ruomi röykkiää".

IIKKA (valmistautuu säestämään kanteleellaan). A laulakais isä!

VALLINKORVA. Ni miust *isestäin*, se laulu?

USEAT. Nii! Laula sie!

VILHO. Tosiaankin! Olemmehan Karjalassa.

VALLINKORVA (vastahakoisena, sitte oikaseksen). Se o "*hävinnee muisto*" nimeltää. (Laulaa.)

Usjast' tulloop' miull aika ettee,
Ku pirttii' uutee mie kullan toi',
Anno'n avvaimet kullan kättee,
Ja huilut iloisest' vastaan' soi:
"Siljä mailman tie!"

Takkavalkia se loimuel',

Ja kulta puuhas' nauruss sui'.
Silt se tuntu', siinn ku silmäel',
Jott kaikk' miu kottiin' kaunistui:
"Siljä mailman tie!"

Katoss orretki uuvet kiilsiit,
Ku tulomaljoi myö maistettii,
Seinät puhtaat vaa silmiss vilskiit,
Ku syämet kirkkainn myö tanssittii:
"Silja mailman tie!"

Päivä laskoo ja länteen siirtyy,
A ruskon hetkeks' vaa heittelöö,
Takkavalkia hiljaa hiiltyy,
Kaikk' siitt pimiään peittelöö:
Synkkä mailman tie!

Lemme liekki kanss usjast' sammuu,
Rakkaus kauniski kattoo pois.
Syäme sisuspuol' sillo tummuu —
A ken ei rintaisa riemuks' jois'?
Liukas mailman tie!

Syämest huuhtelen mailman pilkat —
Mut orret päälläin om mustuneet —
Kunnes tanssin ja laulan illat:
"Jos ois miu orteni viel uuvet!"
Liukas mailman tie!

ILVES (lyö häntä olalle). Paljo siull on tehty vääryyttä. (Muille.)
Eiks siitt oo?

TYÖMIEHET (liikutettuina). Nii o! — Iess se on kuitenkin! (Kokko syttyy kalliolla.)

KAIKKI (paitse Vallinkorva). Kokko! Eläköön! (Muut menevät sinne; Vallinkorva, nyrkkejään puiden, tehtaalle päin.)(Antero, Elsa ja Aino, tulevat keskustellen oikealta.)

ELSA. Suostuthan, Antero?

AINO (yht'aikaa). Suostukaa, setä!

ANTERO. Antakaa edes hiukan ajatella! (Huomaa Vallinkorvan.) Taisipas se vaikuttaa, että selitin Ijäksi.

NAISET. Kuinka niin?

ANTERO (osoittaen Vallinkorvaa). Ettekö näe ilmapuntaria, ha — ha!

ELSA. Mutta suostuthan siihen meidän —?

AINO (halaa häntä). Suostukaa, rakas kulta setä!

ANTERO. Paljo minulla nyt on "suostumista", yhteen aikaan kaikki.

NAISET. Meille ei muuta kuin tämä.

ANTERO. Niistä ei tiedä, *aviottomista*. Niin vaaran alaista: vielä tulee elättämään käärmettä povellaan.

ELSA. Käytän kaikki keinot, uudenaikaisimmat kasvatusopilliset —

AINO. Niin, uudenaikaisimmat.

ANTERO. *Poika* se oli?

NAISET. Niin.

ANTERO. Ottakaa hänet sitte!

NAISET (hyväillen häntä). Kiitos, Antero — setä!

ANTERO. Joku teillä aina pitää olla "harrastus". Muuten ette voi hyvin.

(Menevät kokolle, joka taas leimahtaa.)

YHTEISLAULU KOKOLTA. Eläköön!

Viides kuvaelma.

Pesuranta Vallinkorvalla. Oikealla talo, porstuan ovi auki; oven oikealla puolella kaksi akkunaa. Vasemmalla ulkokuonerakennuksia, vanhoja ja rappeutuneita. Perällä kosken ranta. Etualalla pata tulella, pesinpunkka ja pari vesisaavia, kaikki täynnä pyykkivaatteita. Seutu alastonta kivikkoa, joka takalikolla oikealla kohoaa mäeksi. Yksinäinen kataja kasvaa mäellä, muuten orjantappuroita y.m. rikkaruohoa.

Ensimmäinen kohta.

Kaisa pyykinpesussa, keittää ja huuhtoo vaatteita.

Esiripun noustessa kuuluu talosta lapsen itkua, joka heti taukoo. Lyyli tulee ovesta, avopäin ja paljasjaloin, hihat ja liepeet ylös käärittynä, samoin kuin Kaisallakin.

Ilves tulee kiivaasti vasemmalta.

ILVES. Tuliks siu issäis kottii?

LYYLI. Ei ole näkynyt.

ILVES. Voipas perhana!

LYYLI. On kait tehtaalla, juhannuksen vietossa.

ILVES. *Eikä*, sielt mie tulenki. Inssinyör' kaikk' velloop' mieleseksee! (Aikoo palata, mutta pyörähtää ympäri. Osanottavasti.) A nii se nyt käi, Lyyli! Ku kuusee' kurkottaa, ni katajaa' kapsahtaa. Nyt se Lyylin jätti ku ammutu varikse. (Menee vasemmalta.)

LYYLI (astuu pesinpunkalle kiertämään pyykkiä). *Jätti!*

KAISA. Jo sen arvas'ki.

LYYLI. Hyljätty ... muka! Niin pimeältä kuin näyttääkin, äiti, tuntuu nyt kepeämmältä, kun välimme tuli selväksi. (Tuijottaa koskeen.)

KAISA. Pelkoha se tappaa, eikä kuolema.

LYYLI (astuu lähemmäksi koskea). Kuuletko, äiti?

KAISA. A mitä?

LYYLI. Miten se soittaa —? "Tule Lyyli ... tule pois ... pian!" Niinkuin äiti mun pienenä ollessani.

KAISA. Mitä sie hupsuttelet? Ois' siitt miullki olit koskee' mänemist: ku *sie* synny't ... ja enne' ja jälkee'.

(Vallinkorva tulee oikealta, muassaan vanhanpuolinen pitkätukkainen ja -partainen mies, venäläisten tavoin paidan lieve housujen päällä. Puhuu itäisempää murretta, jossa m.m. s on eräänlainen suhuääni. Hän on metsäkauppias Semen Ivaska.)

LYYLI (tarkoittaen Vallinkorvaa). Eikö hän ole isäni?

KAISA. Mitäs sie kaikill tiijoill? (Katsoo tulijoihin.) Ka Ivaskan matkoiss! Taas juopotelleet.

IVASKA. Shiu mutshuis, Jakoff Matveitsh, da tytär shinun? Kak staroova? — "Ivashkan matkoish" *hyvä*: matkoa tehnyt ijässhäin ylen äijy, Shuomet, Ruotshit, Venähet shamonnut — (Yht'äkkiä tarttuu jalkoihinsa.) Piesshahiset, nää jallaat! (Lyylille.) Ylen oot lempo shoma! Tässh tauvin kera da ishon ijan kera gävelet: yhtäkaikk kuteloittaa.

VALLINKORVA. A miull o assiit huonost', Semen Pavlovits. Männyt tuo huuhkaimen pesä. Puol' velast

viel siittenki maksamatt.

IVASKA. Ruotshin laki, koira laki: verost, velast ryövätään. A Venähen laki moshna — (Tarttuu jalkoihinsa.) Shieglahiset, nää —!

LYYLI (Kaisalle). Suomea sanoo Ruotsiksi.

IVASKA. Venähen laki moshna: vilussh huoneessh pietääh, da shelgääh luimitaah — a *ei ryövätä*.

VALLINKORVA. Nää sen mänettiit, miu talloin. Jos mie mitä yritin oijast, het' ol': "häpäset isseis ... mitä sie määät häpäsemää' issiäis". Yksii ruukkilaise halunkkii!

IVASKA (tarttuu jalkoihinsa). Shieglahiset —!

(Kuuluu lapsen itku.)

LYYLI (rientää tupaan).

VALLINKORVA (Kaisalle). Siinn o siu kiertokouluis ja kansakouluis, siinn o Helssingi huushollikoulut ja keittokoulut. Nyt onki miu vuoroin. (Menee tupaan, palaa heti, Lyylin hattu ja päivänvarjo kädessä.)

IVASKA (sill'aikaa). Tyttö ylen shomah: ei hyvä mushikall olla moinen shoma. Ruukin ääressh brihat turmeloot, shieglahiset —.

KAISA (herkiää työstä, järjestää pukuaan). Katumoiks' kauneuski toisinaa.

VALLINKORVA (pannen päähänsä Lyylin hatun, sitte matkivinaan naisten liikkeitä). Hatull häpiät peitetää. Näättäks fröökynää? — Näi, näi sitä sipsutettaa, heilutellaa purstoo ku västäräkit. Tulloo herran ketale vastaa': (kavelee Ivaskan ohi) kas sillo silmii muljautellaa, eivät taho pääss kestää. Oom mie siks' vähä mailmaa nähnt, Ivaska, — mieki. (Jättää kapineet nurmelle).

KAISA (menee tuvan ovelle).

LYYLI (tulee häntä vastaan). Aikooko äiti —?

KAISA. A käyn mie kokolla tok' juhannuksenn.

VALLINKORVA. Kun viissit vanhollas!

KAISA. Vanhemp sie oot. Menee tupaan, josta pukeutuneena kohta lähtee nurkan taitse.

VALLINKORVA (katsoo hänen jälkeensä).

MARTTA (sillä välin tullut vasemmalta, korjaa tulta padan alle.) Viel tosiaa viissiip'. Siut heittää yksinäis pesemää'.

LYYLI. Ehkä saan ne yksinkin, enimmät.

VALLINKORVA (Ivaskalle). Sie voitki yöpyy meill, Semen Pavlovits: ylihuomenn sie vast pääset tillii'. Kontuor' o kiin.

IVASKA. Piesshahine! Potra miesh oot ylen, Jakoff Matveitsh. (Menevät tupaan.)

MARTTA (katsoo vasemmalle). *Ottaat ... oo huoleta!* Nyt se on valmis.

ELSA ja AINO (tulevat vasemmalta, Aino polkupyörällä).

AINO. Minä menen katsomaan. (Menee tupaan.)

ELSA. Päivää, Lyyli!

LYYLI (pukuaan häveten, vastaa tervehdykseen).

ELSA. Mieheni suostuu.

LYYLI (hidastellen). Mutta — —

ELSA. Mitä?

LYYLI (innostuneesti). Jos kuitenkin pitäisin lapsen luonani? Muuttaisin kauvas, kauvas pois näiltä mailta ja alottaisin uuden elämän siellä?

ELSA. Se on vaikeampi kuin luuletkaan. Niin harvoin sellaiset aikomukset ovat toteutuneet. Tunnetko

tilastoa siltä alalta?

LYYLI. Vieläpä minä mitä. Uskoisin vaan onnistuvani.

ELSA. Mitä sinuun tulee, en sitä tahdo enkä saata epäillä. Mutta paremmassa turvassa olisi lapsesi —

LYYLI. Niin ikävä erota.

ELSA. Ei sinun tarvitse hänestä erota, ainakaan vielä.

LYYLI. Kuinka, rouva?

ELSA. Hoitaisit häntä meillä.

LYYLI (iloisesti). Siinä tapauksessa —!

ELSA. Mutta yksi seikka: lapsesi ei koskaan saa tietää, ketkä ovat hänen oikeat vanhempansa.

LYYLI. Se on raskasta, kovaa.

ELSA. Maailma on niin kova. Lapsesi onnelle se on välttämätöntä; muuten voi onnettoman syntyperän tieto katkeroittaa koko hänen elämänsä.

LYYLI. Käsitän!

MARTTA (yht'aikaa, liikutettuna). A rouva haastaa ku enkel'. Mie sen oon nähnt käyvä' tottee omass kohassain. Usko Lyyli: siinn assiiss rouva tapas' paikallee.

ELSA (Lyylille). Tule huomen-aamuna varhain! (Menee tupaan.)

LYYLI. Kuinka hyvä Te olette!

VILHO (tulee vasemmalta). Terveheks!

MARTTA. A mie jo lähenki. (Menee vasemmalta.)

LYYLI (vetäytynyt pesinpunkan taa, järjestäen pukuaan).

Toinen kohtaaus.

VILHO. Kas ahkeruutta! Muu maailma nyt pyhittää juhannusaattoa.

LYYLI. Enemmän tämä on huolimattoman työtä: pyhää vasten. — Insinööri kait isääni —?

VILHO (keskeyttää). Sano vaan "Vilhoksi"! Tiedän minäkin nimesi, Lyyli.

LYYLI. Kuinka minä —?

VILHO. Niinkuin minäkin. Se kuuluu hauskemmalta ja lyhentää puhetta, säästää aikaa.

LYYLI. Eipä meillä niin paljon taida olla puhelemisia.

VILHO. Kuka sen vielä tietää! Etkö ole oppinut sinuttelemaan miehiä?

LYYLI. Sanoin *yhtä*.

VILHO. Häntä, joka tänään hylkäsi Lyylin?

LYYLI. Jos se olisi tapahtunut ennen!

VILHO. Rakkaus lopussa?

LYYLI. Miten lie alkujaankaan ollut *hänellä*.

VILHO. Entäs Lyylillä?

LYYLI. Miksi kyselet? (Kuin itsekseen.) Olin lapsi vielä silloin, kaikkea kuvittelin. Väkinen piti päästä pois näistä oloista, ylemmäksi muka tätä ympäristöä.

VILHO. Niin luonnollinen pyrintö! Mutta päinvastainen kuin minun haluni päästä takaisin näihin oloihin, kansaan.

LYYLI (hymyillen). Siis olin vastaantulija.

VILHO. Niimpä kyllä. Ja vastaan tulijat tervehtävät, pysähtyvät pakinoimaan. (Ottaa Lyylin käden. Istuvat rantakiville.)

LYYLI. Silloin näytti niin toiselta kuin todellisuus on ollut: kaikki niin suurta ja kirkasta kuin unessa.

VILHO. Olet paljo kärsinyt?

LYYLI. Luullakseni.

VILHO. Rakastit häntä?

LYYLI. Niin uskoin.

VILHO. Kuinkas nyt?

LYYLI. Älä kysele! Se kiusaa minua.

VILHO (alakuloisesti, päästää hänen kätensä). Siis lemmit vielä?

LYYLI. En! Halveksin ... tuskin sitäkään.

VILHO. Viha vielä voisikin kääntyä rakkaudeksi. (Nousee kävelemään. Itsekseen.) Tekeekö sääli tietä rakkaudelle? (Ääneen, pysähtyen Lyylin eteen.) Se roisto: pilannut kelpo tytön!

LYYLI (kätkee kasvonsa, nytkähtää).

VILHO. Mutta kärsimys puhdistaa.

LYYLI. Miksi Te ... sinä ... herra ... Vilho ollenkaan puhut minulle — tällaiselle?

VILHO. Älä ole katkera, Lyyli! (Äänettömyyttä.)

LYYLI (arasti). Minä vaan pelkään —

VILHO (istuu taas). Mitä pelkää?

LYYLI. Kuinka sen selittäisin? En ole kellenkään näitä puhunut. Olen jo alkanut kotiutua hautaani, melkein kuin nauttinut siitä, ettei minusta kukaan välitä enkä itse ole kenellekään rakkauden velassa. Pelkään, että syntyisi joku tunne ... joku toivo, joka — (vaikenee.)

VILHO. — joka sinut nostaisi *ylös haudasta*?

LYYLI. Niin: että taas täytyisi alkaa elämään. En tahtoisi ... en jaksaisi. Pelkään —

VILHO. Toivoa pelkää. Älä jätä toivoa! (Kuin itsekseen.) Voiko tulla niinkin pitkälle, että toivoa pelkää?

LYYLI. Tällään on helpompi.

VILHO. Entä *äidintoivo*?

LYYLI (innokkaasti). Äidintoivo! — Niin se on! Mikä muu enää tekisi särjetyn sydämen eheäksi?

VILHO (katsoo häntä silmiin). Rakkaus! (Lähtee kävelemään. Syyttää paperossin, mutta vedettyään muutamia savuja, yrittää pistää palavan pään suuhunsa.) Pystyisikö se kerran minuunkin? Kuinka laulussa sanotaan! (Hyräilee.)

Vaikka me oomme niin hurjia,
Niin meill' on luonto hellä:
Sydän on kuin kyyhkysen,
Ja pää kuin pääskysellä.

(Elsa ja Aino tulevat tuvan ovelle.)

LEENA (tulee hiljaa vasemmalta ja hiipii Vilhon taa. Makeasti hymyillen tarttuu hänen käsivarteensa). Tulit ehkes' kassomaa' käs'alojais. Hyvi onki sorjat.

VILHO (säpsähtää). Tuo pyryilman lintu!

LEENA (silmää iskien). Ka anna laulu' soija vaa, kulkun auk' olless: *valtoi* on kuulemass.

VILHO. Ketä valtoja? (Huomaa Elsan ja Ainin.)

AINO (Elsalle). Kädet nyrkissä jo kuin vanhoilla sepillä.

ELSA. St! *Kaikilla* niillä on. (Sitte puhuvat hiljaa Vilhon kanssa.)

LEENA (sill'aikaa Lyyliille). Siu äitiis o vissii' männt jo?

LYYLI. Jo hän läksi.

LEENA. Kipa silläki. Mie kanss aattelin, oisiks sinn männä vai pysy'skö kotonaa, ikä-ihmine. Mut kerra männt Eeroki. Mikä mie oon Tuhkimus kotonn istumaa'? (Rientää vasemmalta.)

VILHO (Lyyliille). Isäsi on kait sisällä?

LYYLI. Niin.

VILHO (aikoo mennä tupaan, mutta jää kuuntelemaan).

ELSA (Lyyliille). Siis huomen-aamuna?

LYYLI. Eihän siitä vaan ole minulle mitään vaaraa, edesvastausta?

Elsa (hämmästyty). Kylläpä ovat syvällä teissä epäluulon juuret.

VILHO. Enemmän avomielisyyttä, lähestymistä molemmin puolin, niin moni solmu aukeneisi.

LYYLI (pahoillaan). Suokaa anteeksi, rouva hyvä! Tulen ilomielin.

ELSA. Hyvästi Lyyli! Luota minuun: kasvattaessa lastasi käytän uudenaikaisimmat kasvatusopilliset

AINO. Niin, kaikkein uudenaikaisimmat keinot. (Menevät vasemmalta.)

ALPO (tulee oikealta. Katsoo Vilhoon ja Lyyliin). Jos en häirinne herrasväkeä?

VILHO. Vapaassa lännessä sellaiset miehet kastetaan tervaan ja vieritellään höyhenissä.

ALPO. Hoo! Mistä nyt tuulee? Siveyspuuska siltäkin ilmalta.

VILHO. Herra Leiniö! En kehoita Teitä monasti astumaan tielleni. (Menee kiivaasti tupaan.)

ALPO. Ainahan minä pitän sinusta, Lyyli, vaikka siellä täytyi — Käsitäthän sinä? Oli myös vähä epäilyksiä vanhempiesi suhdeen. Olenhan tavallani vastuunalainen siitä, minkälaisia henkilöitä suojelen talossani.

LYYLI. Etkö yhtään häpee?

ALPO. Miksi? Ei se sinunkaan häpeäsi ole. "Ihmisen vihamiehet ovat hänen perheensä", sanoo raamattu. Nyt olen voittanut epäilykseni ja —

LYYLI. Olen jo sanonut jäähyväiseni sinulle.

ALPO. Etkö siis enää tee mitään vaadimuksia?

LYYLI. En.

ALPO (ottaa asiakirjan ja kirjoitusneuvot taskustaan). Sen varalta otin myödäni ehtotuksen kirjalliseksi —

LYYLI. Häpeemätön! (Kääntyy pois päin.)

ALPO. Puuttuu vaan nimikirjoitustasi, Lyyli. Niin, Lyyli raiska: "sekin, joka ei viadoin ole, autetaan ja pelastetaan hänen kättensä puhtauten —"

LYYLI (keskeyttää kauhulla). Älä pilkkaa pyhää!

ALPO (pane asiakirjan takaisin taskuunsa). Voi penseyttä, voi paadumusta!

Kolmas kohtaus.

VALLINKORVA (tulee tuvasta, näkee Alpolla asiakirjan). Jokos siull o konraht', halunkki? Härkä jänikse tavottaa, jos ei enne' ni kattelass.

ALPO. Teitä juuri tahtoinkin tavata. (Antaa rahoja.) Tässä ne kaksisadaa, tänään maksettavat. Ja sitte

VALLINKORVA. Ainaks sie oot niit kiinnekirjoi vappaann? Tiet konrahi, täyven maksat, Lyylin viet vaimokseis — ka saat.

LYYLI. En milloinkaan mene hänelle, ennen vaikka koskeen.

VALLINKORVA (ihastuneena). — ku tuolla'sell ... halunkill? Vot: siull onki sissuu, Lyyli.

ALPO. Pyytän hetkeksi lainata huomiodanne — setä. Meitänhän oikeastaan tulisi olla yhtä puolta —

VALLINKORVA (matkii). "Pyytän andeeksi, minä puhuin Lyyli neidille"!

ALPO. Rahat toimitan pian ja sen välikirjan teen. Mutta kun ei Lyyli —

VALLINKORVA. Siitt sie maksatki patruuna' velan *kuitiks'* ja minkä Lyyli tahtoo siint! yli osallaa.

LYYLI. En pyydä penniäkään, kun vaan pääsen —

ALPO. Hyvä! (Miettii, tekee päätöksen. Itsekseen.) Hätätilassa *laina* isäni perindöä vastaan: ei varkaus, vaan oikotie. (Menee oikealla.)

VALLINKORVA (katsoo hänen jälkeensä). "Kassotais kanss', sano' piru ku tahkoo vääns'."

ILVES ja IIKKA (tulevat vasemmalta).

VILHO; (tulee tuvasta, Vallinkorvalle). Niinkuin sanottu: kuusikymmentä tuhatta.

VALLINKORVA. A paljaast koskest?

VILHO. Niin. Ettekö saa päähänne? *Yksistään koskesta* ja rannasta: kaksi sataa sylvä maata, ei enempää.

VALLINKORVA. Mitäs siinn o ennää tekemist? Myöty kum myöty. Saap' kärsii nahkassaa.

VILHO. Mutta kauppa ei ole pitävä, kun ette ole antanut hänelle kiinnekirjaanne.

VALLINKORVA. Miepä oon luvannt, siitt ku täyve maksaa ja patruuna' velan laittaa suoraks'.

VILHO. Milläpä Alpo ne maksaa näin yht'äkkiä?

VALLINKORVA. Ka sitä mie en tiijä, eikä se miull kuulu.

VILHO. Vaikka hän saisikin maksetuksi, niin oletteko antanut hänelle mitään kirjallista lupausta?

VALLINKORVA. Miu matko'ssain onki sana riittänt. Kerra sana ei pitäne, siitt ei kirjatkaa.

VILHO. Olkoon niin. Mutta ei hänellä kuitenkaan ole lainhuudatusta. On siis vielä tilaisuus sukulunastukseen.

VALLINKORVA. Miullako —?

VILHO. Taikka muilla. — Minulla esimerkiksi.

VALLINKORVA. Sitä mie en ymmärtänt.

VILHO. Ei vielä olekkaan aika ymmärtää, vaan vast'edes. — Näkemään asti! (Menee oikealta.)

VALLINKORVA (vimmoissaan toisille). Kuulittaks työ nyt? — Kuusikymment tuhatt, ja ei ku koski. Nyt vietii kuuvell kaikk', maat ja mantereet, talot ja tantereet.

IVASKA (tullut Vilhon jälkeen tuvasta). Ruotshin laki, koira laki.

VALLINKORVA. Ei sitä laki vient, Ruossi' ei Venähe; ruukin koirat ja patruuna' halunkit.

IVASKA. Patruuna viishas herru ylen: kai mailman gashetat luki da opit gävih. A herru mi herru — yhtäkaikk mie likviidish rengahan shilmääh pannen. (Menee tupaan.)

VALLINKORVA. Tää ois olltki mies, tää inssinyör', mie oon kassont.

ILVES. Ka veiterämp' on tää viel vetämää' nenäst ku muut kukkaa' ... senki "keisar"."

VALLINKORVA. Aa — ymmärrä' mie nyt senki "sukulunastukse". Minnuu vaa koetta'siit lepytellä, ni heittäsin valtaan kaikk' assiit: työlakon heittä'sin valtaan. E-ei! Minnuu hyö on ilmanki jo pettäneet sivu hyvän.

ILVES. Nii, veiterämp' on tää viel —

VALLINKORVA (keskeyttää). A mitäs muite kuuluu sinn rosvo'pessää'?

ILVES. Uus' pietää kokkous ens' arkenn.

VALLINKORVA. Eihä lapsist oo!

ILVES. Ka asjaks' astikka jos korottannoo —

VALLINKORVA. *Ni miut hyö heittäät.* Vai mitä?

ILVES. Mitä tehnoöt? Ijäs jo alko' olla sekasi' päästään.

VALLINKORVA. Semmo'ne löyhöttäjä! (Hyräillen.) "Liukas mailman tie"!

ILVES. Mie oon koettant parastain. Oisit isse —!

VALLINKORVA. Nyt mie pysynki syrjäss, *hiljaa ... kuulostan.*

ILVES. — ku sika rukkiiss.

VALLINKORVA. Ei! — Ku *katajapensas* tuules.

IIKKA. Miut patruun ottaa takas', viilaajaks'.

VALLINKORVA (vihastuneena). Ja sie senku mänet?

IIKKA. A lupasin. Tänn yönnä jo.

VALLINKORVA. Issääs' et malta vuottaa?

IIKKA. A kovast *tienaa* pyhätyöst, sannoit.

VALLINKORVA (katkerasti). Ruuki viesti' villiityyt omat lapsetki. (Maltaa mielensä.) Voit männä: tiijot tuot. (Antaa rahaa Ilvekselle.) Käy, viinaa, Ilves! Nyt tul'ki *joulu*, juhannuksenn.

ILVES (menee hypähdellen). "Siljä mailman —!"

VALLINKORVA. Pois ajoit ruukist miut ku koiran. Ensi' ryövätää paljaaks'. (Lyyllille.) Siunki lapseis niihi viel pittää saaha ... muun kaike vieneet, miu perehein.

YHTEISHUUTO KAUKAA. Eläköön!

IIKKA. Siell kiljuut ruukkilaiset kokolla.

VALLINKORVA. Kiljukoot, iikka sie! — Mie sen viel *poltan*, sen ryövärii' luolan! Usko pois, *poltan*: yhtenn syks-yönn se "hohta ku helvetti", sano' turkuiaine.

IIKKA. A palorahan saavat. — Mut mie siitt vast tiijänki hyvän konsti': *sulun vaa särköö koskest, on koko ruukki tiessä.*

VALLINKORVA (säikähtää). — *näi tulva' aikann?* (Miettii.) Sill neuvoll pääsis' suorimmittai. (Ihastuksella.) Se ol' miehe tuuma! Nyt sie taas oot issäis poika, iikka.

IIKKA. Vähä alkuu tekköö, kyll koski isse puhkasoo lopu'... Mie siint oon kassont yhe nii kipiän paika.

VALLINKORVA. Oot sie —?

IIKKA. Sillo' keväill ku käin soutamass, *inssinyör miulla sukellutti.*

VALLINKORVA. Aa! Se myö tehhää ... ei, tänn yönnä ei voi, mut tulevann. (Lyyllille.) Ja sitä sie Lyyli älä virka, vaikk sinnuu siell syöttäsiit siirapill!

IIKKA (kavahtaa). Nii ... älä sie virka!

LYYLI. Niin suuri kurjuus: sadat, monet sadat työmiehet perheineen —!

VALLINKORVA. Ei auta. Kerra *miu nahkain myöväät*.

LYYLI. Enimmät syyttömiä.

VALLINKORVA. Antaa toistenki kärsii.

LYYLI. Kuinkas käy itsellenne?

VALLINKORVA. Käipä miten tahtojaa! Miust ei vällyi, senku saan kostaneeks'.

IIKKA. Saap' kerran uija *koko kosken*.

VALLINKORVA. Puhas siint tulloo, likapesäst.

LYYLI. Mutta onhan se hirveä rikos. Voiko rikoksella pestä rikosten jäljet?

VALLINKORVA. A milläs?

LYYLI. Sisästäpäin puhdistus: ensin hillittävä omat himot, lakaistava oma sielu, sitte esimerkillä, hyvyydellä —!

IIKKA. Kelpaat sie viel esimerkiks'?

LYYLI. Peloittakoon minun onnettomuuteni muita.

VALLINKORVA. O siullki sissuu.

HUUTO KAUKAA. Eläköön!

LYYLI (alkaa koota pyykkivaatteita). En näitä kumminkaan ehtinyt, yksinäni.

VALLINKORVA (katsoo saaviin, jossa pesemättömät vaatteet ovat). A näi paljo viel likasii? Lyyli, kuulet sie: Jos muite tuletki äitiis', mut oo sie, kuule, ainn reheline, niiku tähän ast'! Et kavu: muista issäis sanonee'!

HUUTO KAUKAA. Eläköön!

VALLINKORVA. Tahottaks työ nähhä, kui *mie pesen pyykkii?* (Heittää saavin täysineen koskeen.) Tullooks puhas vai—?

(Ottaa Lyylin hatun ja päivänvarjon.)

Sorjii ne o siitt olevinnaa kaikk' herrasriehkineet, mut piru niiss o sisäss. (Heittää nekin koskeen.) Variiksii' pelätit! — Tuoll viisii mie viel laitan ruukit ja patruunat ja kaikk'.

HUUTO KAUKAA. Eläköön! Eläköön!

VALLINKORVA ja IIKKA, sitte LYYLI. Eläköön! Eläköön! Eläköön!

Kuudes kuvaelma.

Tehtaan konttorikartanon pihamaa. Oikealla konttorihuoneen iso akkuna sekä ovi konttoriin ja peremmällä ovi saliin y.m. asuinhuoneihin. Vasemmalla ulkokuonerakennus, jonka yhteydessä on palvelusväen huoneet. Ulkokuonerakennuksesta pistää esiin kellarin suu. Perällä kosken ranta, joka kasvaa tiheää vesakkoa.

Ensimmäinen kohta.

Kesäyön hämärä. Asuinhuoneista hiipii Lyyli kosken rannalle. Tuskissaan huokailee itsekseen.

LYYLI. Kaikki ovat unen helmoissa, aavistamatta uhkaavata vaaraa. Jokohan isä on liikkeellä? — Vielä voisi pelastus olla mahdollinen. Mutta kohta ei ole Vallinkosken tehdasta enää.

Mikä vangitsi kieleni eilen, että varoituksen sana jäi sanomatta? Puhdistuuko minun häpeäni sillä, että vielä tulen osalliseksi tähän rikokseen? Voi kostonhimoa, kuinka viekas se on anastamaan vallan ihmisessä! Vaikka ensi hetkestä olen ymmärtänyt, että tämä koston yritys vie väärään... Alpo yksin on syyllinen. Nyt tulevat kärsimään työmiehet ja patruunan perhe. Niin hyviä kuin he ovat minulle. Ja

Vilho! Siinäkö mun kiittolisuuteni? Tiedän että yön pimeydessä vihamies väijyy, mielessä hirveät aikeet, mutta en ilmoita, en saa suutani auki. Se ei ole rehellistä.

Vilholle voisin puhua, jos hänet löytäisin. Nyt vasta kun vaara on niin lähellä, voisin. Mutta uskaltaisinko herättää patruunan, uskoa salaisuuteni hänelle —? (Kiireesti vetäytyy syrjään, kun Vilho ja Ijäs tulevat, kalastusneuvot käsissä, keskustellen, oikealta).

IJÄS. Voin mie vielä koettaa. Tästä aamusta ylö' ku sais' lykkäytymää', kyllä se siitä lauhtu's koko lakkohomma, mie luulen.

VILHO. Ehkä olisi parasta patruunankin saapua kokoukseen, vaikka myöhemmällä? Herättäisimmekö hänet? (Aikoo sisälle.)

IJÄS. Emä mie neuvo sitä. Eppäilööt jo minnuuki ja inssinyörii.

VILHO. Mennään sitte me ja tehdään parastamme!

IJÄS. Ratkiaaha ehkes assii, män'pä syytee taikk savvee'. (Menee vasemmalta. Vilho aikoo seurata, mutta)

LYYLI (kuiskaa). VILHO!

VILHO (pyörähtää takaisin). Mitä? (Ijäksen jälkeen.) Odottele siellä hiukan, Ijäs, heti tulen. (Lyyliille.) Valveilla sinäkin ja jalkeilla?

LYYLI. En voi saada unta. On niin vaikea.

VILHO. Mikä sinulla on, Lyyli?

LYYLI. Älkää menkö minnekään tänä yönä, te miehet!

VILHO. Mitä ihmeitä?

LYYLI. On tekeillä kauhea työ: ajjotaan *murtaa sulku* koskesta.

VILHO (hämmästyneenä). Kuka ... ketkä?

LYYLI. Lupaatkos antaa rikoksenteijöille anteeksi?

VILHO. Kuinka sinä pahantekijäin puolesta —? Ei, niitä ei käy silitellä.

LYYLI. Mutta kun minä sen asian ilmoitan, että vielä voidaan estää —

VILHO. Sellainen rikos!

LYYLI. Jospa tekijällä olisi syytä, oikeutettua hänen kannaltaan? Ja sitte ... sitte kun minä pyydän.

VILHO. Isäsi?

LYYLI. Niin, isäni: monessa hairahtunut, mutta kuinka kovasti hänen oikeudentuntoaan myös on koeteltu!

VILHO; (tarttuu hänen käteensä). Kiitos, Lyyli! Sinä olet ... sanoinhan, että sinä olet kelpo tyttö. Olet voittanut itsesi: sinä olet jalo —

LYYLI (torjuen). Ei! Pois!

VILHO (vetää häntä luokseen). Luota minuun, Lyyli!

LYYLI (kuin äsken). Pois! Ei saa —

VILHO. Etkö siis —?

LYYLI. En ... en voi, en saata.

VILHO. Miks'et?

LYYLI. En saa. Olen toisen —

VILHO (päästää hänet). — omako?

LYYLI (epätoivossa), En, — jättämä.

VILHO (tarttuu taas häneen). Ei kaikki lesket ole kirkonkirjoissa!

LYYLI (katsoo häntä silmiin. Sitte onnellisena nojaa häneen). Sinä pelastit toivon —

VILHO. Nyt sinä pelastat tehtaan, koko seudun. Luota minuun: teen isäsi puolesta, mitä voin ... niinkuin olisi hän oma isäni.

LYYLI. Oi Vilho! Vieläkö minullekin päivä valkeneisi? (Irtautuu.) Mutta nyt ei ole aikaa tuhлата. Niin lyhyt juhannuksena yö. Kosto ei saa kohdata viattomia työmiesperheitä —

VILHO. Eikä enoani, patruunaa. Niin kunnan mies, vaikka lienee hänelläkin ollut nuoruutensa, kuten meillä kaikilla. Enemmästä sinun isäsi häntä kuitenkin epäilee kuin syytä olisi, vaikka sitä ei saa hänen päähänsä. (Aikoo mennä sisälle.)

LYYLI. Herätätkö patruunan?

VILHO. Tietysti! Kukas olisi likisempi kuin hän torjumaan vaaraa! (Menee sisälle.)

LYYLI (katsoo koskelle). Niin. Pitihän minun se arvata. Mikä häpeä taas meille kaikille!

IJÄS (palaa vasemmalta). Siu kanssko se inssinyör' jäi suustaa kii? Niiks tääll o tyttölöist puutos, jott akanatki jo alkaat kelvata herroill?

LYYLI. Aina sinä olet myrkyllinen. Enkö mielestäsi jo ole kärsinyt kylliksi?

IJÄS. Vielpäs halu vettää yrittämmää'.

ANTERO ja VILHO (tulevat keskustellen salista. Anterolla revolveri kädessä. Ijäs peräytyy vasemmalle. Lyyli katsoo koskelle, vetäytyen syrjään oikealle).

ANTERO. Vallinkorva ei enää ole vaarallinen. Mutta mitä sinä puhuit sukulunastuksesta? Vielähän Vallinkorvan poika on alaikäinen.

VILHO (hiljaa). On siinä talossa tytärkin.

ANTERO (hämmästyneenä). Niinkö? Sinä ... sinä ajat läpi maailmassa. Uuden ajan mies! No, sillä lailla!

VILHO. Tyttö minulle on pääasia —

ANTERO (nauraa). Arvattavasti. Mutta vähä afeeria rakkaudessa, sehän vaikuttaa vaan kuin suolan maku keitossa. Alpoa minun pitää sillä uutisella kiusoittaa. Vaikka eihän minunkaan onnistunut naimisella saada noita samoja koskiosia.

Olethan minulle kuin oma poika, ja Vallinkorva sinun tuleva appiukkosi, niin —

VILHO (täyttää lauseen). — niin ei muuta kuin pelotellaan miestä. Onhan siitä sovittu?

ANTERO. Olkoon sitte, jos se vaan jää yritykseen. Minullakin niitä vanhoja syntejä.

VILHO. Ja vielä senlaatuksia, joita sellainen mies kuin Vallinkorva ei ikänään unhoita.

ANTERO. Missään tapauksessa hän ei enää ole meille vaarallinen. Vallinkorva on myyty mies: pahimmalla aikaa ryhtyi tuohon tuumaan.

VILHO. Ei jaksanut vartoa asiain kehitystä.

ANTERO. Läksi rynnistelemään silloin kun hänen piti olla hiljaa, ennen aikojaan läksi. Työlakko on lopussa nyt, saat kirjoittaa ylös.

VILHO. Sen parempi meille, että loppuisi ennen alkuansa.

ANTERO. Nyt vaan varovasti ja viisaasti! Ijäksellekään ei vielä pidä virkkaa asian oikeata laitaa. Vasta sitte lyötävä lautaan tämä valtti, kun työmiehillä on lakkopäätös valmiina.

MARTTA (kurkistaa palvelusväen ovelta).

VILHO. Hyvin Te tunnette nämä karjalaiset, eno. Niin ne ovat alttiita hetken vaikutuksille. Pikku seikka vaan otolliseen aikaan, ja heti kääntyy tuuli.

ANTERO. Onko tämä "pikku seikka"? — Ei, mutta joutukaamme! Viheltäkää, kun näette hänen lähestyvän sulkua! Minä kierrän vastaan. (Menee oikealta.)

VILHO. "Kierretään" — sehän se on nykyajan sotataito, joka tosin ei kasvata sankareita. (Menee vasemmalta.)

Toinen kohtaus.

MARTTA ja ALPO (tulevat hiljaa palvelusväen ovesta).

MARTTA. Jo männiit viho'nki viimme kaikk'. Tuoki Lyyli' harakka, yht-vähhää kestä pesässä.

ALPO. Mikä heillä kaikilla lieneekin tänä yönä?

MARTTA. A kokkous on työmiehill siint lakost, ja Vallinkorva mitä puuhannoo. Jos polttaa viel koko ruuki.

ALPO. Oikeastaan pitäisi Vallinkorvan olla minun liittolaiseni patruunaa vastaan. Kaikki minunkin tekoni hän syyttää patruunan päähän, vanhasta vihasta — hi — hi.

MARTTA. Kaikk'ha ne o työmiehetki siinn uskoss, jott sie oot ostant Vallinkorva' maan patruuna' konttoo'.

ALPO. Paha vaan, että minun ja Vallinkorvan etut käyvät ristiin. Minun ei auta muuta kuin kiertää häntä vieläkin.

MARTTA. Mite sie kierrät? Maksatha sie.

ALPO. Maksan sen tuhannen markkaa, jos nyt onnistun. Mutta velkakirjoilla vaan eksytän hänet.

MARTTA. Mill velkakirjoill?

ALPO. Niillä, jotka Vallinkorva on antanut velastaan patruunalle ja joita patruuna säilyttää rahakaapissaan. Kun naimiskaupasta ei tullut mitään, vaadii Vallinkorva minun nyt maksamaan patruunan velan kokonaan, myös Lyylin osuuteen kuuluvan puolen, josta minä silloin en antanut sidoumusta, vaan sanoin siirtyvän itsestään minun maksettavakseni.

MARTTA. Narrasit?

ALPO. Niin, uskottelin. No, kun hän ei anna kiinnekirjaansa muulla ehdolla, otan velkakirjat mukaani ja näytän Vallinkorvalle, että nyt on patruunan saaminen kuitti, ja sitte paperit kauniisti takaisin — hi — hi. Oma hänen on syynsä. Miksi kiusaa minua? Se keksintö maksaa rahaa, se oikotie.

MARTTA. Paljon tok' maksaakki — No, kyll mie pian vahtii. (Kurkistaa joka haaralle.)

ALPO (menee konttoriin, josta kuuluu raskaan rahakaapin avaaminen ja vähä siellä askaroitua sulkeminen).

MARTTA (sill'aikaa). Viekas hää o, liijanki viekas. — Mite minnuu nii pelo'ttaa? Aavistuttaa, jotta täst ei hyvä tule perästäpäi.

Alpo (tulee konttorista).

MARTTA (säikähtää). Mie ku pelästyin!

ALPO. Mitä tässä on pelkäämistä? *Laina* tää on, ei varkaus. (Ottaa esille papereita ja rahoja, jotka lukee.) Totta ne nyt tulivat —? Kahteksan, yhteksän, kymmenen "nahkaa" — oikein! Velkakirjat olivatkin yhtessä nipussa.

MARTTA. Ala vaa männä, ni pikemi saat panneeks' taka'sii ne paperit.

ALPO. Ei ole niin kiirettä. Jos Vallinkorva kerran on kodona, ei hän vuoteeltansa karkaa. (Katselee rahakaapin avainta.) Romandillista! Tämä rahakaapin avain on Vallinkorvan oman pojan viilaama; kauppakirjassa Lyylin allekirjoitukset. Luondeeni kallistuu —

MOLEMMAT (säikähtävät). Sts! Ihmisiä!

(Alpo pakenee konttorin nurkan taitse oikealle. Martta palvelusväen ovelle, josta kurkistelee.)

Kolmas kohtaus.

Vallinkorva ja Iikka tulevat vasemmalta pitkin kosken rantaa, Vallinkorvalla rautakanki, Iikalla kirves aseena.

VALLINKORVA. Nyt käyvää!

IIKKA. Saavat essii aamull, miss o ruukki.

VALLINKORVA. Lähtööt perkeleet pesästä!

(Aikovat painautua koskelle, kun kuuluu pitkä vihellys vasemmalta.)

IIKKA. Se ei olit ruukki! (Oikealta kuuluu vihellys vastaan.)

VALLINKORVA. Meit o vahattu!

IIKKA. Lyylin neuvomast.

VALLINKORVA. Omat lapsetki!

ANTERO (astuu esiin oikealta, kosken rannalta, revolveri ojona). Aseet pois, taikka minä lasken lävitse! (Päivä valkiaa.)

VALLINKORVA (uhkaa rautakangella). "Freistas pääll vaa", sano' turkulaine.

VILHO ja IJÄS (hyökkäävät vasemmalta Vallinkorvan kimppuun, vääntävät rautakangen pois).

VILHO. Turha ponnistella! Hiljaa, niin on helpompi!

ANTERO (tarttuu myös Vallinkorvaan). Siinä seisot nyt!

VALLINKORVA (hengähtää). — ku puujumala Piikkiön kirkoss. (Koettaa taas rimpuilla).

IIKKA (on sill'aikaa häristellyt kirveellä, jonka sitte heittää koskeen).

ANTERO (ravistelee häntä). Tehtaan kirves, tiedätkös?

IIKKA. Siell hää onki, ruuki koskess.

VILHO (yhdessä Ijäksen kanssa raastavat Vallinkorvaa vasemmalle). Kellariinko hänet sitte pannaan?

VALLINKORVA. Älkäi hijjess kellarii'!

ANTERO. Niinkuin puhuttu.

VALLINKORVA (masentuneena, Vilholle). Taas sie veit voito. Viel koetellaa kolmais kerta.

VILHO (Anterolle). Eikö hän säilyisi muualla?

ANTERO. Vaikka. Mutta siellä paraiten pää selviää, vilpoisessa.

LYYLI (on tullut jonkun aikaa Anteron jälestä oikealta ja syrjästä seurannut tapausta. Nyt hädissään). Mitä aijot, Vilho? Lupasithan —?

VALLINKORVA (ryntää häntä kohden). Vai siinn sie oot kukkumass! Malta sie, naisen hylky?

LYYLI. "Ole aina rehellinen —!"

VALLINKORVA (säpsähtää, lauhtuu). "Et kavu". — Muista vastaki! Muista issäis sana!

VILHO. Älä ole hädissäsi! Pidän sanani Lyyli. (On Ijäksen avulla vienyt Vallinkorvan kellariin. Lyyli menee sisälle.)

ANTERO (sill'aikaa Iikalle). Niin paatunut jo nuorena, sinäkin!

IIKKA. Em mie mittää oo tehnt.

ANTERO. Ei päästetty tekemään. Huh, tuollaista pahantekijää! Pyssyn kanssa vahdattava.

IIKKA. Ka ampusitte. Eiks oo luvalline aika?

ANTERO. Luulin sinussa vielä olevan jonkun pehmeän paikan, johon hyvä sana pystyisi.

IJÄS (työntää Iikan kellariin, jonka oven Antero kiertää lukkoon ja ottaa avaimen mukaansa).

ANTERO. Turha sinne työmiesten kokoukseen on mennä meidän kenenkään. Istumme vaan rauhassa täällä. Samalla voit, Vilho, laittaa nimismiehelle tiedon tästä jupakasta, että Vallinkorva kerrankin vähä säikähtää.

IJÄS. A jos päättää tehä lakon —?

ANTERO. Päättäkööt. Olen minä nyt valmis ottamaan heidät vastaan.

(Vilho ja Ijäs menevät konttoriin, vaan Antero pysähtyy ovella, kun samassa Alpo ja Ivaska tulevat oikealta).

ANTERO. Hyvää huomenta! Jokos se Ivaska taas tulee rahaa vaatimaan.

IVASKA. Da, daa, vähä djengoa. Ei ylen äijeä, pienet tshotat, pienet tshotat.

ANTERO (ivahymyllä). Alpolle minulla myös olisi vähän uutisia.

ALPO (kuin tulisilla hiilillä). Mitä ne koskisivat?

ANTERO. Itse asian kyllä tiedät, sanomattanikin.

ALPO (itseksseen). Mitä hän tarkoittaa? — (Ääneen.) Sen ainakin tietän, että minun omatundoni on puhtas.

ANTERO. Puhutaan sitte päivemmällä. (Menee konttoriin.)

IVASKA (seuraa häntä, itseksseen). Likviidiss rengahan shilmään pannen.

ALPO (itseksseen). Ei suinkaan Antero vielä ole selvillä tästä kepposestani? Aikonee vaan ahtistaa kauppakirjaa minulta. (Ottaa kauppakirjan esille.) Mutta siinäpä se onkin paperi, joka ei hevillä heldiä tään pojan näpistä. Antero saa nähtä, mitä on olla tekemisissä "äpäran" kanssa. Mutta: ahdailla vesillä on nyt purteni.

JUOKSUPOIKA (tulee kirje kädessä konttorista, lukee osoitetta).
"Eri — Eris" — hy, hy —

ALPO (katsoo osoitetta). "Eric" se on. Etkös tunne sitä, tolvana?

JUOKSUPOIKA. "Eerikk' Illper'", se o vallesmann'. (Rientää oikealta.)

ALPO. Niin on. (Itseksseen.) Mitä ihmeitä?

MARTTA (tulee palvelijain ovesta). Vallinkorva onki tuoll kellariss.

ALPO. Häntäkö varden tänne nimismies haetaan?

MARTTA. Niin kait.

ALPO. Vallinkorva ei kuulunut olleen yöllä kodona. Muija vaan oli ja halkoryssä. Salama kirkkaalta taivaalta. Mikä senkin ryssän toi tänne näin varhain? En ehdinyt itse ensin järjestää kassakaappia. Nyt voi asia tulla huomatuksi liijan aikaseen.

MARTTA. Ilmanks minnuu aavistutti.

ALPO. Aavistuksista minä vähättelen, mutta näitä velkakirjoja on vaarallinen pitää kauvan hallussaan. (Pyörittää rahakaapin avainta sormessaan.)

MARTTA. Viskaa tuonn koskee', se avain!

ALPO. Ei, ei jouta vielä: ensin paperit paikalleen! —

MARTTA. Miull jo rupiaa mailma mustenemmaa' silmiss.

ALPO (mieltii). Kuulkaapas äidi! Tässä lähitienoillako Vallinkorva lienee liikkunut yöllä?

MARTTA. Nii mie luulen.

ALPO. Sitte ei auta muu kuin työndää Vallinkorvan syyksi koko varkaus, jos se tulee ilmi sopimattomaan aikaan. Hänen velkakirjansa poissa, Iikan viilaama avain — hi hi: se reitti vedää.

MARTTA. Kehe sie oot tullt noin kavala? Mieki jo alan sinnuu pelkäämää', ommaa lastain.

ALPO. Minä olen yksin heitä kaikkia vastaan. Vallinkorvankin kanssa edumme aina käyvät ristiin. Koko ikäni saanut turvata vaan omaan nerooni.

MARTTA. Voit olla oikiass. Vääräks' käckyräks'hä se kasvaa kataja kivvii' koloss. — Tie, mite hyvä tulloo!

ALPO. Jos varon jouduvani tiukalle, pistän paperit ja rahat Teille. Silloin lennättäkää ne Vallinkorvan kodiin, että aikanaan löydyvät sieltä. Muuta neuvoa ei ole. Se on uusi oikotie. Yht'äkkiä se vie meitäl perille —

MARTTA. Kerra ottant pirun paattihee, ni rantaa' astikka se pittää soutaa.

JUOKSUPOIKA (tulee oikealta). Jo tulloo vallesmann'.

ALPO. Antaa tulla.

MARTTA. Mie käyn vähä kassomaa' tänn. (Menee asuinhuoneihin.)

ALPO. Perille — taikka perikatoon —. Missään tapauksessa minulla oikeastaan ei ole syytä pelkoon. Otin lainan isäni perindöä vastaan, tällä kertaa vähä tuntuvamman. Endä sitte? Olisivat ne velkakirjat sieltä kuitenkin katonneet vähitellen. Miks'ei yhtessä nipussa? Kun se on kerran tehty, ei siitä toiste ole huolta. Ja Vallinkorva? Parempi, että tulee pois näiltä seutilta. Olenko minä joka näkemässä haukuttava "halunkki"?

ILLBERG (tulee, tervehtää, pyyhkien otsaansa). Kuuma peive, kuuma peive! (Menee konttoriin.)

Neljäs kohtaus.

ILVES (tulee vasemmalta). Nyt se tul'ki Vallinkorva' maakauppa purettavaks' yhell tiell, — vaatiit.

ALPO. Endäpä, jos se kauppa ei olekkaan purettavissa enemmän teitän kuin patruunan voimilla?

ILVES. Sekö ... ohoh! Pitäköö kuriss halunkkiisa.

ALPO. Ettekö voisi puhua suuremmalla kunnioituksella, jos oikein koettaisitte?

ILVES. Ketä täss viel kunnioittaa? "Kärsää vajjaa —" Koht sielt kuuluu ruuki ään' ja se sanoo: Vallinkorva' kauppa om purettava, ja palkat o nostettava, ja Vallinkorva otettava takasii pajjaa'. Nii se sanoo. Nyt onki mei pojall ohjakset.

ALPO. Kehukaa siitä patruunalle, ei minulle!

MARTTA (on sillä välin tuonut pöydän, tuolin ja kirjoitusneuvot pihamaalle).

VILHO ja ILLBERG (tulevat konttorista).

VILHO (puhuu hiljaa Ilvekselle).

ILLBERG (Martalle). Keske ne too tenn site Välikorva? (istuu.)

MARTTA (ällistyneenä). A mitäs se vallesmann' sano'?

ILLBERG. Eiks sinull on isot korvat peess?

VILHO. Vallinkorvako tuotava? (Ottaa avaimen konttorin oven takaa ja avaa kellarin, josta kohta Vallinkorva ja Iikka tulevat ulos).

MARTTA. Kyll mie suomii — (Jää palvelijain ovelle.)

VILHO (sillä välin Ilvekselle). Niin, uskokaa minua: Vallinkorvan asiassa tehdään mitä suinkin voidaan.

ILVES. Enne' ois jo ollt tehtävä. — — Vai tääll työ piättä Vallinkorvaa kii —! Varttokais!

(Kuuluu tehtaan vihellys, pitkä ja valittava. Puhos, Huuhka, Jäntti y.m. työmiehiä ja Leena tulevat vasemmalta.)

ILVES. Se huutaa totta, se huuhkain.

ANTERO (tullut konttorin ovelle kuuntelemaan). *Mitäh?*

ILVES. Nyt se on valmis.

TYÖMIEHET. *Seisoo ruukki.* (Puhuvat sitte hiljaa keskenään ja Vilhon kanssa.)

ILLBERG (ottanut laukustaan papereita, joihin tekee muistiinpanoja pitkin matkaa tutkinnon kestäessä. Vallinkorvalle). Taloline?

VALLINKORVA (vilkasten Anteroon, katkerasti). Nii ... entine.

ILLBERG. Ny bruukkiss? Töömees?

VALLINKORVA (kuin äsken). Nii ... entine.

PUHOS ja JÄNTTI (ovat sillä välin lähestyneet Anteroa).

PUHOS. Niistä se ois palkoist. Ja siitt o Vallinkorva maaosto purettava. Ilman eivät tyyvy.

JÄNTTI. Mie taas siihe voisi' heittää puolestain, jos patruun ottas' tään Vallinkorvan takas' työhö: hänellki nii köyhyys.

ANTERO. Kuunnelkaahan ensin tutkintoa!

VALLINKORVA (Jäntille). Em mie siint viinajutust oo siull, Jäntti, vihhaa pitänt. Köyhäll o raha kallis... Etkä sie — Ako'st pahhuus tulloo kaikk'.

LEENA. Häpiä tok' puhheitais!

ANTERO (nostaa Vallinkorvalta jääneen rautakangen seinää vasten).
Kuulkaa ensin, mitä hyvää Vallinkorva on aikonut teille!

ILLBERG (Vallinkorvalle). Te on meinas serkki se dammi, sul—sul—?

ANTERO. Niin, hän aikoi hukuttaa tehtaan, särkeä sulun koskesta.

TYÖMIEHET (kauhistuneina), Sulkuu aikont särkii!

VALLINKORVA (vavahtaa, vaan oikaseksen). *Ehjä* viel o miu tietäksein.

ILLBERG. "Meinas serkki", mine sano, mut ei kerkkeny —?

VALLINKORVA (epävarmana). Poika se' särkypaika ois tiennt. Mie hänest en —

ILLBERG. Fyi heppi! Soomalaise jenikse mees: ainn ne lykkete se syy —

Iikka. Empään oo jänis! Mie sen tiesi', sen kipiän paika.

ILLBERG (tavoittaa tukistaakseen Iikkaa, joka väistyy). Njaa, sine peeni mees. Sine saa test site kipie paika.

TYÖMIEHET (Vallinkorvalle). *Meist sallaa sie* —!

JÄNTTI. Leivättömäks' saattant —

PUHOS. — vaimot lapset.

ILVES. Empä mie sinnuu luullt sella'seks'. Selän takann liikkuja!

USEAT. Mei selän takann hää —

VALLINKORVA. Mie teist en uskont. — Kiire tapas': oijustammaa' läksin.

ALPO (itseksseen). Oikotie hänelläkin.

IVASKA (näky konttorin ovella). Barin! Likviidi keshen —!

ANTERO. Herra nimismies tekee hyvin ja jatkaa tutkintoa. Meillä jäi halkotili vähä kesken. (Palaa konttoriin.)

(Elsa, Aino ja Lyyli tulevat asuinhuoneista, Elsa ja Aino jäävät ovelle, mutta)

LYYLI (lähestyy Illberg'ia). Älkää saattako isääni onnettomuuteen: ette tiedä hänen syytään. Eihän

vielä ole tullut vahinkoa.

ILLBERG. Mite? Mite? Te takto — Te heiritte esivalda? Mine yks kappala esivaldast.

ANTERO (konttorin ovelta). Alpo! Täällä on jotain epäjärjestyksessä.

ALPO. Helppo arvata! (Itsekseen, mennessään konttoriin.) Nyt alkaa se toinen oikotie.

VALLINKORVA (Illberg'ille). Mie täst taijan jo joutaa? Tänn astikka pietty kellariss, ruuki rotat toverinnain.

ILLBERG (pyyhkien otsaansa). Se tege hyve!

USEAT. Hyvvää se siull tek', Vallinkorva.

VALLINKORVA (aikoo mennä).

ILLBERG. Ei veel, ei veel! (Katsoo odotellen konttoriin.)

Viides kohtaus.

Alpo, Ivaska, sitte Ijäs ja Antero tulevat konttorista.

ALPO (menee Martan luo ja antaa hänelle paperikäärön, kuiskaten). Nyt kiireesti nämä Vallinkorvan kodiin!

MARTTA (rientää kosken rantaa vasemmalle).

VILHO (pitänyt silmällä Alpoa, rientää vasemmalta vastaan). Hiljaa: saadaan jänis!

IVASKA (sill'aikaa hiljaa Vallinkorvalle, joka kummastuneena katsoo häneen).

Kojissh et yötä ollut, Jakoff Matveitsh — A nji midänä en virgah koirill ... njet, njet ... rengahan shilmääh, da!

IJÄS (puhunut hiljaa työmiehille, viittaillen Vallinkorvaan).

ILLBERG. Eiks te on hilja? Mine fangitse joka kyns, jos te praakka siinn. (Anteron tullessa, Vallinkorvalle.) Höm, Välikorva, miks Te on meinas serkki se sul — sul —?

VALLINKORVA (katsoo lujasti Anteroa silmiin). A tahot sie tietää?

ANTERO (vähä hämillään). Se sulkujuttu saa minun puolestani olla sinään —

ILLBERG (kumartaa). Jaa, se olla niinku patruun takto.

ANTERO. Mutta nyt on tullut ilmi uusi, suuri rikos, jota en millään muotoa voi jättää.

ILLBERG (uteliasasti). Aj jeevel —?

ANTERO. Minun kassakaapistani on viime yönä viety tuhannen markkaa rahaa sekä yhdeksän ja puoli tuhatta velkakirjoissa.

KAIKKI (katsovat Vallinkorvaan, joka siitä joutuu hämilleen).

ILLBERG. Aijai, varkkaus?

LEENA (yht'aikaa). Siunakkoo! Tuhane markkaa! Kaikellaisii ihmsii! — Kymmäneks se ol'ki vai sata tuhatt?

ILLBERG (yht'aikaa, koettaen saada äänensä kuuluville). Sisse murtto? Sisse murtto? Sisse murtto?

ANTERO. "Murto" kyllä, lain mukaan, vaikka avaimella kaappi näyttää otetun auki: joko sitte oikealla tai väärällä.

ILLBERG (ravistaen päätään). Tjaa: tusinaverkki simmost patenttilukko. (Tarkoittaa Vallinkorvaa.) Te luule —?

VALLINKORVA ja LYYLI (kavahtavat). Herra nähköön!

ANTERO (mieltien). Ken tietää? Eilen vielä en olisi sitä ottanut uskoakseni. Mutta: muut paperit

liikuttamatta, *hänen velkakirjansa* vain —

VALLINKORVA (karkaa hänen kimppuunsa). Siut mie tapan!

VILHO (tulee vasemmalta, pitäen käsivarresta Marttaa. Huutaa sangen kovaa). Seis!

KAIKKI (vahahtavat).

VALLINKORVA (hellittää).

IVASKA (tarttuen jalkoihinsa). Pieshah —!

ILLBERG (hypähtänyt tuolilta). Oh, se huutta ku yks feltveebel. Oikke urhuline mees.

ALPO (itseksseen). Vilho tavannut äidini! Jokohan ollaan karilla?

VALLINKORVA (tuohuksissaan Anterolle). En elämässän oo varastant, sen tiijätki. Viel oot sen pannt kokkoo' miu surmaksein. (Seisoo hetken vielä uhkaavassa asennossaan.)

ANTERO. Yökauden täällä hiipinyt nurkissa —. Niin vihamies kuin oletkin, en ilman täyttä syytä — —

IJÄS. Jos mie saan virkkaa? — Tää Iikka toiss-yönn — täytyyhä miu tottuus sanno —

ILVES (keskeyttää). Nii, toiss-yönn viilas' avvaint. Näi mieki.

IJÄS. Vaksii' ol' painant kaava'.

IIKKA. Mie painant? — Mäne! (Osoittaa Alpoa, joka on kiihkeästi kuiskaillut Martan kanssa.) Tuo papi sälli käsk' laittaa issellee sellä'se.

ALPO (hymyillen). Onko poika nähnyt unda?

MARTTA (hiljaa Alpolle). Sinn männiit sa'at tuhannet. Ois olltki liija paljo.

ALPO. — yhdellä haavaa. Siis paperit Vilholla ... totistuskappaleet! Mutta vielä on yksi reitti. (Astuu esiin kumarrellen.) Vaikka en tahtois olla epäkohdelias, täytyy minun muitten nyt ilmitulleitten seikkojen lisäksi huomauttaa, että Lyyli neidi ... Vallinkorvan tytär ... on ollut sisällä rakennuksessa.

VILHO. Nyt älä odota armoa enää! Morsiameni...

KAIKKI (kavahtavat).

VILHO. Minun morsiameni ei ole varas.

ALPO. En suinkaan minä voi tiedää, kellä katonnut omaisuus nyt on: morsiamellako vai sulhasella tai muilla epäluulon alaisilla —. Minä vaan en ole täälläpäin liikkunut yöllä.

JÄNTTI. Mut täältpäi se tul' tää mei saarnamies aamuhämäriss.

LEENA. Nii kurkuil mei seinviert männessää ku rosvo ikkää'.

IVASKA. Da, daa: shiell gävih, Vallinkorvall. Kyshyi, kush ollaa Jakoff Matvejeff — daa. Rengahan aikoi shieglahine —

VILHO (Alpolle). Sitäpaitse on äitisi jo tehnyt minulle täyden tunnustuksen.

ALPO. Olkoon sitte. Itse asiassa on omatundoni rauhallinen.

VILHO (laskee pöydälle paperikäärön ja avaimen). Nyt sun omatuntosi nähdään: kas tämän näköinen! Tässä ovat varastetut Vallinkorvan velkakirjat, tässä kadonneet rahat ja tässä se Iikan viilaama avain.

ILLBERG (merkitsee velkakirjoista summat, lukee rahat ja tarkastelee avainta). Aj jeevel! Viel lykkete toista peell, vijatont ihmiset. Fyi heppi! Te ei on yhtikes ihmine ... te on yks — yks ffrrokodiil.

ALPO. Laina se oli, vaan ei varkaus. Laina isäni perindöä vastaan.

ILLBERG. Lakitupass nekette. (Järjestää paperit ja todistuskappaleet laukkuunsa. Antaa kauppakirjan Anterolle.) Teme yks kauppakirja Valikorvalt, ei kuulu teme asja tygö.

ALPO (ensin Anteroon, sitte Vallinkorvaan, Vilhoon ja Lyylin kääntyen, hädissään). Oikeastaan se asiakirja kuuluisi minulle. Mutta olen valmis uhraamaan senkin, tehtaalle niin tärkeän kauppakirjani, jos nyt autatte minua. Teille kyllä voin puhtistaa puoleni, vaan lain etessä se on hankalampi. Asian ulkomuodo on minulle epäetullisempi kuin itse asia.

ILVES. A mäniks piru pappii', vai tuliks pois?

LEENA. Ku rupesiit pyörimää' mei saarnavärkit.

ANTERO (Alpolle, viitaten poistumaan). Herra Leiniö! Suomenmaa on avara, nurkkasaarnaajan paikkoja paljo.

ALPO. On myös sanomalehdiä, joissa voisin paljastaa tämän tehdään olot, jos tahtotte asettua minua vastaan sotakannalle. Ylhäällä on se, joka kosta vääryyten niin yhtelle kuin toisellekin. (Kääntyy mennäkseen oikealta.)

ILLBERG (rientää hänen jälkeensä). Ej, ej; teme ej olla niiku patruun takto. Mine teytty fangitse, köytte kii. Kruunull ole pitke käsit, kova käsit.

IVASKA. Votj! Ruotshin laki moshna!

MARTTA (itkien menee oikealta). Tätä viel uupu'ki miu elämästäni. — Miust välili, vanhast akast! Mut sie, Alpo polo'ne —!

PUHOS. Päässä siint partist.

ELSA (astuu työmiesten eteen). Näitte nyt omin silmin, te kelpo miehet, kuinka sille käy, joka toiselle paha suo. Jos meitä säätyhenkilöitä usein ennakkoluulot pidättävät avaamasta sydäntämme työmiehille; jos sentähden vastoin tahtoamme näytämme tylyiltä ja välinpitämättömiltä, — niin johtaa taas teidän toimianne monasti vallan aiheeton epäluulo.

AINO (kuin itsekseen). "Enemmän avomielisyyttä, lähestymistä molemmin puolin —"

ELSA. "— niin moni solmu aukeneisi". Nuo sanat kuulin aivan äsken henkilöltä, jonka vilpiton työväen etujen harrastus —

ANTERO (sill'aikaa tarkastanut kauppakirjaa. Vallinkorvalle). Kuustuhatta markkaa! Mutta tähän on ... tähän on ilmeistä —

TYÖMIEHET (ihmeissään). Eiks patruun —?

VALLINKORVA (tuskin saaden sanaa suustaan). *Eiks patruun oo tuot kirjaa enne' nähnt?*

ANTERO (vastaamatta repäsee kauppakirjan ja antaa palaset Vallinkorvalle. Kääntyy työmiehiin).

ILVES. Nyt käyvää' työhö taas!

KAIKKI työmiehet. Työhö käyvää'!

PUHOS (ottaa lakin päästään, kumartaa). Kaikell ahkeruuvell koetetaa tästiespäinki —

ANTERO. Sen johdosta, että taas on minun valtani täällä, korotan palkat. Korotan omasta ehdostani, kymmenen prosenttia.

TYÖMIEHET. Kiitoksii, kiitoksii! Kaikell ahkeruuvell —

VALLINKORVA (sill'aikan Vilholle). A nyt sie käy kaupa tekkoo', saat huokiall: puolell siint ku tarjosit, vähemällki. Mie viljelen.

VILHO. Ja minä laitan tehtaan uusille pohjille — sellaisen, johon Tekin mielistytte, appiukko.

ANTERO (kääntyy Vallinkorvaan).

VALLINKORVA. Oikeeks patruun antaa miull anteeks'?

ANTERO (lyö kättä hänelle). Kenen tässä vaan lie ensin pyydetävä? — Harhaan tähtäsimme molemmat.

VILHO (lyö kättä Vallinkorvalle). Tepäs sittenkin voititte viime lopuksi, Vallinkorva. Nyt Teillä on vapaat kädet varjella kotianne ruukin jaloista.

VALLINKORVA (liikutettuna). Ni oon olltki ku koira kahleiss. (Näyttää kauppakirjan kappaletta.) Tuoss o se "vuu" puustain. (Repää palaset vielä pienemmiksi ja heittää maahan).

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.